

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

"Bilmek İstemediğim Şeyler, George Orwell'in Neden Yazıyorum
adlı denemesine bir cevap ama aynı zamanda Kendine Ait Bir
Oda'nın güncel bir yorumu da. Virginia Woolf'un ünlü denemesi
gibi bu da önümüzdeki yıllarda sık sık alıntılanacak bir metin."

THE IRISH EXAMINER

BİLMEK İSTEMEDİĞİM ŞEYLER

DEBORAH
LEVY

Türkçesi
İnci Asena

EVEREST
1839

DEBORAH LEVY

Oyun yazarı, romancı ve şair Deborah Levy, 1959 yılında Güney Afrika'da doğdu. Eserleri Royal Shakespeare Company tarafından sahnelendi. Öykülerinden oluşan *Siyah Votka* kitabı 2018'de Everest Yayınları'ndan çıktı. Romanları arasında *Swallowing Geography* (1993), *The Unloved* (1994) ve 2012 yılında Man Booker Ödülü finalist olan *Eve Yürerken* (2011) bulunmaktadır. 2016'da yine aynı ödülün finalistleri arasına giren *Hot Milk* adlı romanı yayın programımızdadır.

İNCİ ASENA

1948'de İstanbul'da doğdu. Adam Yayınları'nın, *Adam Sanat* ve *Adam Öykü* dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. *Tramvay Döşeriz Ay Döşeriz* (1993), *Çıplak Bakmıyorum* (1996), *Tutamadığım Sözler* (2000) adlı şiir kitaplarını ve *Maskeler* (2001, öykü), *Aldanış* (2005, roman) kitaplarını kaleme aldı. *Üç Gün Paris* (1998), *Amsterdam'dan* (1999) adlı deneme kitaplarının yanı sıra, çok sayıda derlemeye imza attı: *Türk Yazınından Seçilmiş Aşk Şiirleri* (1992), *Türk Yazınından Seçilmiş Ayrılık, Özlem, Yalnızlık Şiirleri* (1993), *Dünya Yazınından Seçilmiş Mektuplar* (1994), *Yirminci Yüzyılda Yazınımıza Etkerenler* (2000).

DEBORAH LEVY

**BİLMEK
İSTEMEDİĞİM
ŞEYLER**

Türkçesi: İnci Asena

§

Yayın No 1839
Çağdaş Dünya Edebiyatı 258

Bilmek İstemediğim Şeyler
Deborah Levy

Kitabın Özgün Adı: *Things I Don't Want to Know*

Editör: Zeynep Tür
İngilizce aslından çeviren: İnci Asena
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: M. Aslıhan Özçelik

© 2013, Deborah Levy
© 2019, bu kitabın Türkçe yayın hakları Wylie Ajans aracılığıyla
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2019

ISBN: 978 - 605 - 185 - 378 - 9
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
[www.twitter.com/everestkitap](https://twitter.com/everestkitap)
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

BİLMEK İSTEMEDİĞİM ŞEYLER

Bir Politik Amaç

Siz yaşamınızsınız, başka bir şey değil.

Jean-Paul Sartre, *Gizli Oturum* (1944)

O bahar yaşam çok güçken, ben kendi yaşantımla savaş içindeyken ve varılacak neresi vardı bilemezken, en çok tren istasyonlarındaki yürüyen merdivenlerde ağlıyordum. Aşağı inerken iyiydi, ama öylece durmuş yukarı doğru götürülürken başlıyordu ağlamam. Nereden geldiğini bilmediğim gözyaşları içimden boşalıyor, en tepeye vardığımda ve rüzgârı üstümde hissettiğimde hıçkırıklarımı tutmak için bütün gücümle kendimi zorluyordum. Beni ileri ve yukarı doğru taşıyan yürüyen merdivenin devinimi kendimle yaptığım konuşmanın fiziksel anlatımıydı sanki. Keşfedildikleri ilk yıllarda “hareketli merdiven” ya da “sihirli merdiven” denen yürüyen merdivenler gizemli bir biçimde tehlike alanları olmuşlardı.

Tren yolculuğu yapacağım zaman yanıma okunacak pek çok şey almaya özen gösteriyordum. Yaşamımda ilk kez bir gazetecinin çim biçme makinesinin başına gelenleri anlatan gazete sütunlarını okumaktan memnun oluyordum. Böyle bir şeye kendimi kaptıramadığım zamanlarda (uyuşturucu oklavurulmuşum gibi geliyordu) en çok okuduğum kitap Gabriel García Márquez’in kısa romanı *Aşk ve Öbür Cinler*’di. Mavi Karayip gökyüzünün altında hamaklara uzanmış düş gören ya da entrika planlayan, sevilen ya da sevgisiz kahramanlar içinde en çok ilgimi çeken bir Marki’nin evliliğe ve yaşama

güveni kalmamış çapkın karısı Bernarda Cabrera'ydı. Köle sevgilisi Oaxaca, kendi yaşamından kaçmaya çalışan Bernarda Cabrera'yı "sihirli çikolata"yla tanıştırdığı günden sonra kadın hezeyan içinde yaşamaya başlamıştı. Çuvallarca kakaoya ve fermente edilmiş bala bağımlılık geliştiren Bernarda günün çoğunu yatak odasında "kendi öldürücü gazlarının parıltısıyla sarmalanmış" halde yerde çırılçıplak yatarak geçiriyordu. Tren- den inip, açıkça beni aklımdan geçenleri okumaya (yaşamımda başka şeyleri okumayı yeğlediğim bir zamanda) çağıran yürüyen merdivende ağlamaya başladığım anda Bernarda'yı rol modeli olarak görmeye başladım.

Bir hafta boyunca gözlerimi banyo duvarına asılı "İskelet Sistemi" posterinden ayırmadığımı fark edince bir şeylerin değişme zamanının geldiğini anladım. Üstünde Latince adları yazılı iç organları da gösteren bir insan iskeletini betimliyordu ve ben sürekli başlığı "Sosyal Sistem" diye okuyordum. Bir karar verdim. Yürüyen merdivenler yoğun duyguları olan makinelere, beni istemediğim yerlere götüren bir sisteme dönüştüyse neden ben de beni gerçekten istediğim yere götüren bir uçakta yer ayırtmıyordum?

Üç gün sonra yeni dizüstü bilgisayarımı açtım ve kendimi Mallorca, Palma'ya giden uçağın koridor tarafındaki 22C koltuğunda buldum. Uçak kalkarken yerle gök arasında sıkışıp kalmanın bir bakıma yürüyen merdivenlerde olmaya benzediğini fark ettim. Ağlayan bir kadının yanına düşecek kadar şanssız olan yanımdaki adam, bir zamanlar orduda görev almış, ama artık yaşamını plajda uzanarak geçiren birine benziyordu. Ucuz havayolları arkadaşımın sert geniş omuzlu, kalın boynunda güneş yanığı izleri taşıyan biri olmasından hoşnuttum, ama kim- senin beni avutmaya kalkışmasını istemiyordum. Gözyaşlarım

onu bir çeşit tantrik alışveriş komasına sokmuş olmalıydı; hostesi çağırarak iki kutu bira, kola votka, bir kola daha, cips, bir kazıkazan kartı, küçük çikolatalarla doldurulmuş bir oyuncak ayı, özel indirimdeki bir İsviçre saati istedi ve çekilişte şapkadan kendi adı çıkarsa bedava tatil kazanacağı bir anket formu olup olmadığını sordu. Bronz asker, ayıyı yüzüme doğru uzatarak, "Seni hiçbir şey neşelendirmezse bu neşelendirir," dedi, sanki ayı üstüne cam gözler iliştirilmiş bir mendildi.

Akşam saat 11'de uçak Palma'ya inince beni dik dağ yollarından yukarı çıkartacak tek taksi şoförü kör olmalıydı çünkü iki gözünde de beyaz bulutlar dolaşıyordu. Kuyruktakiler kaza yapmasından korktuklarını itiraf etmeseler de araba durağa yanaşınca onu görmemiş gibi davrandılar. Pazarlık ettikten sonra yola bakmadan, gözleri ayaklarında, radyonun ayar düğmesiyle oynayarak arabayı sürmeye başladı. Bir saat sonra Mercedes'ini uzun olduğunu bildiğim, iki yanında çam ağaçları olan dar yola doğru döndürdü. Tam yarı yola kadar tırmanmayı başarmıştı ki birden, "HAYIR, HAYIR, HAYIR," diye bağırarak arabayı durdurdu. Bütün bahar ayları boyunca ilk kez içimden gülmek geldi. Ne yapacağımızı bilmeden karanlıkta oturduk, bir tavşan otların arasından koşarak geçti. Sonunda arabayı o kadar tehlikeli sürdüğü için şoföre yüklü bir bahşiş verip, otele gittiğini hayal meyal anımsadığım karanlık patikadan yukarı doğru uzun yürüyüşüme başladım.

Aşağıdaki taş evlerde yanan odun sobalarının kokusu, tepelerde gezinen koyunların boynunda asılı çingirakların parlayışı, çingirak sesleri arasındaki garip sessizlik sigara içme isteği doğurdu içimde. Sigarayı bırakalı uzun zaman olmuştu, ama yeniden başlamaya kararlı olarak havaalanında bir paket İspanyol sigarası almıştım. Patikadan biraz uzaktaki bir ağacın altındaki

nemli kayaya oturdum, dizüstü bilgisayarımı bacaklarımın arasına sıkıştırıp yıldızların altında sigaramı yaktım.

Çam ağacının altında ucuz ve pis nemli tütünden İspanyol sigarasını içmek, yürüyen merdivenlerde ağlamamak için kendimi tutmaya çalışmaktan çok daha iyiydi. Başka pek çok şeyde yolumu yitirmişken gerçek anlamda yitmenin rahatlatıcı bir yanı vardı; tam o geceyi dağda uyuyarak geçirebileceğimi düşünürken birinin adımı seslendiğini duydum. Birkaç şey aynı anda oldu. Patikada yürüyen birinin ayak seslerini işittim, sonra bana doğru yürüyen kırmızı deri ayakkabılı bir kadının ayaklarını gördüm. Yeniden adımı seslendi, ama bir nedenle seslendiği adı kendimle bağdaştıramıyordum. Birden yüzüme bir el fenerinin ışığı düştü, bir ağacın altında oturmuş sigara tüttürdüğümü gören kadın, “İşte buradasın,” dedi.

Kadının yüzü şaşırtıcı derecede solgundu, deli mi acaba, diye merak ettim. Ama sonra, gecenin dondurucu soğukunda plaj giysilerimle tepenin kenarında oturduğum yerden beni kaldırmaya çalıştığına göre aslında deli olanın o değil ben olduğumu anımsadım.

“Ormanda yürüdüğünü gördüm. Sanırım yolu kaybettin, ha?”

Başımı salladım, kafamın karıştığını anlamış olmalı ki, “Ben Maria,” dedi.

Maria otelin sahibiydi; son görüştüğümüzdeki halinden çok daha yaşlı ve üzgün görünüyordu. Belki o da benim için aynı şeyi düşünmüştü.

“Selam Maria,” diyerek ayağa kalktım. “Beni aramaya çıktığın için teşekkür ederim.” Sessizlik içinde otele doğru yürüdük, ikimizin de kavrayamadığı bir şeyin kanıtlarını arayan bir

dedektif gibi, patikayı kaçırdığım sapağı el fenerinin ışığıyla işaret etti.

Bu pansiyonda yer ayırtan insanlar belli şeyler isterler: Turunç bahçelerine ve şelaleye bakan sessiz bir yer, ucuz, büyük bir oda, dinlenmek ve düşünmek için sakinlik. Ne mini bar vardır, ne TV, ne sıcak su, ne de oda servisi. Turist rehberlerinde adı geçmez, ama mevsim boyunca dolu olduğu kulaktan kulağa yayılır. Buraya ilk geldiğimde, bir yastık kılıfının içinde taşıdığım Smith Corona daktilomla ilk romanımı yazdığım yirmili yaşlarımin başlarındaydım; daha sonraki gelişim ise otuzlarımin sonuna doğruydu, âşıktım ve yanımda “taşınabilir” diye adlandırılan bir bilgisayar vardı. Onu taşımak için, fazladan süngerlerle desteklenmiş, klavyeyi ve fareyi koymak için küçük bölmeleri bulunan, dar ve uzun bir dikdörtgen biçiminde özel bir çanta almak zorunda kalmıştım. Bilgisayarımı övünüyordum, hatta havaalanından aldığım uzatma kablosuyla her otel odasında kullanabileceğim için daha da çok övünüyordum. Ağustos ayının kavurucu öğle sıcağında, taşınabilir (çok ağır) bilgisayarımı başka eşyalarımı birlikte bu tepeye taşıırken üstümde kısa, mavi, pamuklu bir elbise, ayağımda süet yürüyüş ayakkabıları vardı ve ne kadar mutlu olunabilirse o kadar mutluydum. Mutluluk varken geçmişte hiçbir şey olmamış gibi geliyor insana, yalnızca şimdiki zamanda var olan bir duygu. Sevgilime, yaşamımın büyük aşkına döneceğimi bilerek tek başına olmaktan hoşlanıyordum. Her akşam pizzacının yanındaki eski tip telefon kulübesinden elimde sımsıkı tuttuğum bir avuç terli, metal 100 peşetayla onu arıyor, seslerimizi birbirine bağlayacak paraları art arda deliğe atarken aşkın, Büyük Aşk'ın sonsuza dek yaşayabileceğim tek mevsim olduğuna inanıyordum.

Aşk başka bir şeye, tanımadığım bir şeye dönüştüyse de pansiyonun önündeki teras, zeytin ağaçlarının altındaki masalarıyla, iskemleleriyle orada son kaldığım zamanki gibi duruyordu. Her şey aynıydı. Süslü yer karoları. Avludaki yaşlı palmiyeye açılan ağır, ahşap kapılar. Salondaki parlak, görkemli piyano. Beyaz badanalı soğuk taş duvarlar. Odam da tam anlamıyla aynıydı, ama kurt yeniği gardırobun kapağını bu kez açtığımda aynı dört tel askı bana kimsesiz insan omuzları gibi göründü.

Yaşamım boyunca sık sık yolculuk ettiğim için artık çok bildik gelen tek başına yolculuk alışkanlıklarını uygulamaya başladım; kabloları çözmek, iki uçlu, tehlikeli Avrupa adaptörlerine takmak, bilgisayarımı açmak, telefonumu şarj etmek, küçük yazı masasının üstüne yanımda getirdiğim iki kitapla bir not defterini yerleştirmek. Önce çok okunmaktan kenarları yıpranmış *Aşk ve Öbür Cinler* ve sonra, George Sand'ın sevgili Frederick Chopin'le ve ilk kocasından olan iki çocuğuyla Mallorca'da geçirdiği bir kışı anlattığı *Mallorca'da Bir Kış*. Yanımda getirdiğim not defterinin üstünde "POLONYA, 1988" yazıyordu. "Günlüğüm" ya da "Anılarım" desem belki daha romantik olurdu, ama onu bir not defteri, hatta kavrayamadığım şeylere durmadan kanıt topladığım için bir şerifin not defteri olarak görüyordum.

1988'de Polonya'da notlar alıyordum, ama neden? Anımsamak için sayfalarını karıştırmaya başladım.

1988 Ekim'inde, tiyatro yönetmeni, ressam, yazar Tadeusz Kantor'un pek çok prodüksiyonunda onunla birlikte çalışan Polonyalı ünlü aktris Zofia Kalinska'nın yönettiği bir gösteri hakkında yazmak için davet edilmişim. Not defterim Londra, Heathrow'da başlıyor. Varşova'ya giden bir uçaktayım (LOT havayolları). Hemen hemen tüm yolcular zincirleme sigara içi-

yor ve ekipteki tüm kadınlar saçlarını platin rengine boyamışlar. Tutkulu tiryakilere ne olduğu belirsiz bir içeceği (vişne suyu mu?) gri plastik kaplarda sunmak için koridorda yiyecek arabasını sürerlerken acılı hastalarına ilaç götüren savaşçı hemşirelere benziyorlar. Bu sahne yirmi yıl sonra yazdığım romanda yerini aldı – LOT Havayolları’nın kabin ekibi Litvanya’dan, Odesa’dan, Kiev’den İngiltere, Kent’teki bir hastanede hastalara elektroşok tedavisi vermek için getiriliyorlar.

Daha yazmadan yirmi yıl önce bu roman için kanıtlar toplamaya başladığım anlaşıyor.

Sonra not defterim bana Varşova’dan Zofia Kalinska’nın yaşadığı Krakow’a giden bir trende 5. vagon, 71 numaralı koltukta oturduğumu söylüyor. Orada Kantor’un gösterilerine hiç de aykırı kaçmayacak bir sahneye tanık oluyorum. Bir asker üç kadınla vedalaşıyor – kardeşi, annesi, sevgilisi. Önce annesinin elini öpüyor. Sonra kardeşinin yanağını öpüyor. En son sevgilisinin dudağından öpüyor. Polonya’nın ekonomisinin çöktüğünü, hükümetin yiyecek fiyatlarını yüzde kırk artırdığını, Nowa Huta ve Gdansk demir-çelik işçilerinin gösteriler ve grevler yaptığını not alıyorum.

Sanırım ilgimi çeken (şerifin not defterinde) politik bir karmaşanın ortasında yer alan öpüşme eylemiydi.

Krakow’dayım. Zofia Kalinska oyununun provasında boyuna iki (şaman) kolye takmış: Biri dalgalı turkuaz, öteki pelin otundan. Absentin pelin otundan yapıldığını not ediyorum. Eski Mısırlılar pelin otunu şaraba batırıp çeşitli acıları onmak için kullanmazlar mıydı? On dokuzuncu yüzyılda Fransız askerlerini sıtmadan korumak için absentle rezene ve yeşil anason karışımı içirdiklerini okumuştum bir yerde. Askerler Fransa’ya “yeşil peri” özlemiyle döndüler. Sivrisinekler onları sokmadıysa

bile başka bir kanatlı yaratık –bir eğretileme– onları ısırdığı için yaralı bir halde ve sanrılar içinde kamp yataklarında yatıyorlardı. Zofia’ya kolyelerini sormayı unutmamalıydım. Zofia atmışlı yaşlarının başında; Avrupa’da, Kantor’un, ölü oldukları anlaşılan bir grup karakterin kendilerine gençlik özlemlerini anımsatan mankenlerle yüzleştikleri oyunu *Ölü Sınıf* dahil birçok öncü tiyatro oyununda rol almış. Bugün Zofia’nın Batı Avrupalı aktörlerine söyleyecek birkaç sözü var.

“Biçim hiçbir zaman içerikten büyük olmamalı, özellikle Polonya’da. Bu bizim tarihimize ilgili: Baskı, Almanlar, Ruslar, utanıyoruz çünkü çok fazla duygu yüklüyüz. Tiyatroda duyguyu dikkatle kullanmalı, taklit etmemeliyiz. Benim sahneye koyduğum, “gerçeküstü” diye tanımlanan eserlerde gerçeküstü duygu diye bir şey yok. Aynı zamanda, psikolojik tiyatro yapmıyoruz, gerçeği taklit etmiyoruz.”

Genç bir aktrise yüksek sesle konuşmasını söylüyor.

“Yüksek sesle konuşmak bağırmak değildir, bir arzuyu dile getirmeniz gerektiği duygusudur. Bir şey dilerken her zaman çekiniriz. Benim tiyatromda çekinmeyi gizlemek değil göstermek isterim. Çekinmek duraksamakla aynı şey değil. Bir arzuyu yenme girişimidir. Ama bu arzuyu yakalamaya ve onu dile dökmeye hazır olduğunuz zaman fısıldasanız bile izleyici sizi işitir.”

Sonra aklına bir şey gelir. Medea’yı oynayan oyuncunun giydiği kostüm baştan aşağı yanlıştır. Medea çocuklarını öldürür, onun için karın kısmında delik olan bir giysi giymelidir. Zofia bunun şiirsel bir imge olduğunu açıklar, ama oyuncu sözlerini şiirsel bir biçimde söylememelidir.

Yaşamım boyunca kendi yazılarımda Zofia’nın oyuncularına söyledikleriyle ilgili aldığım notlarla birlikte yol aldığımı fark

ettim. İçerik biçimden büyük olmalı – evet, bu benim gibi her zaman biçimsel denemeler yapan bir yazar için yıkıcı bir öğüttü, ama hiçbir zaman biçimsel denemeler yapmayan bir yazar için yanlıştı. Ve Varşovalı asker annesini dudaklarından, kız arkadaşını elinden öpse ne olurdu diye merak etmeyen bir yazar için de yanlıştı. Ve evet, gerçeküstü duygu diye bir şey yoktu. Zofia'nın bir başka mesajı da, öncü yazarın kasılmış üst dudağını dehşete düşüren duygunun buz gibi bir sesle daha iyi aktarıldığıydı. Bir kurmaca yazarının karakterlerinin uzun soluklu dileklerini nasıl yeneceklerini çözmek için kullanabileceği yöntemlere gelince – bence yazmanın amacı işte bu duraksamanın öyküsü.

Mallorca'ya giderken Polonya not defterimi yanıma neden aldığımı bilmiyordum. Aslında biliyordum. Kapağın arkasında Zofia'dan benim için İngilizceye çevirmesini istediğim iki Polonya yemek menüsü vardı:

Beyaz borç çorbası, haşlanmış yumurta ve sosisle.

Geleneksel avcı kebabı, patates püresiyle.

İçecek.

YA DA

Geleneksel Polonya salatalık çorbası.

Etli lahana dolması, patates püresiyle.

İçecek.

Yirmi yıl sonra yazdığım, henüz yayınlanmamış *Eve Yüzmek* romanımda aynı menüleri kullandım; LOT havayolları kabin ekibinin Odessa'dan gelen hemşirelere dönüştüğünü anlattığım roman. Ama şimdi bunu düşünmek istemiyordum. Not defterini kapattım. Bir süre sonra onu küçük yazı masasına koyup iskemleyi düzelttim.

Ertesi sabah saat sekizde uyandıgımda Maria'nın erkek kardeşine seslendiğini, onun da temizlik odasından bağırdığını işittim. Güney Avrupa'da nasıl herkesin birbirine bağırdığını unutmuştum; köpeklerin kesintisiz havladığını, her zaman aşığıdaki vadideki taş duvar inşaatından, kulübelerin, kümeslerin, çitlerin onarımından gelen sesleri.

Ve bir başka ses. Öyle ürkütücü derecede bildikti ki parmaklarımla kulaklarımı tıkmak istedim. Kahvaltı için terasa doğru yürürken bir kadının ÜHÜ ÜHÜ ÜHÜ diye ağladığını işittim. Ötekilerden daha uzun süren, soluk alma süresine bakılırsa daha çok acı içeren kimi ÜHÜ'leri işitmek istemiyordum. Hıçkırma terasın üstündeki süpürgelerin, yer silme bezlerinin bulunduğu malzeme odasından geliyordu. Maria çamaşır makinesine dayadığı kolunun üstüne kapanmış ağlıyordu. Masaya doğru yürüdüğümü görünce bana sırtını döndü.

On dakika sonra kahvaltıyı taşıdığı gümüş tepsiyle ortaya çıktı: küçük kaplarda ev yapımı yoğurt ve kara bal, sıcak ekmek somunları, yanında süt kabıyla büyük bir fincan kokulu kahve, içine limon dilimi atılmış bir bardak su ve iki taze kayısı. Tepsiyi boşaltırken Maria bir kez bile bana Londra'daki yaşamımı sormadı, ben de onun Mallorca'daki yaşamını sormadım. Yüzüne bakmamaya çalıştım, ama ikimizin de ne olduğunu anlamadığımız bir şey için kanıt toplayan dedektifler olduğumuzu anımsadım.

Maria bu Katolik köyündeki hiç evlenmemiş ve çocuğu olmayan birkaç kadından biriydi. Belki de bu törenlere karşı sakınlıydı, çünkü onu tümüyle savunmasız bırakacaklarını biliyordu. Her neyse, aklında başka planlar olduğu ortadaydı. Turunç bahçelerini sulayan bir düzenek tasarlamıştı, bu pahalı olmayan, sakın otelin tasarımı da onundu. Otel daha çok yalnız yolcuları

çekiyorsa bunun nedeni Maria'nın sessizce ve gizli gizli Aile'den kaçmak isteyenler için bir yer yaratmış olmasıydı. Burası aynı zamanda onun eviydi (kardeşi karısıyla birlikte başka bir yerde yaşıyordu) ama Maria evin tek sahibi değildi – bütün parasal işlere erkek kardeşi bakıyordu. Yine de Maria evlilik ve doğum törenlerini içermeyen bir yaşam için kendine söz vermişti.

Kayısının turuncu renkli tatlı meyvesini ısırırken, çocuklarını okuldan almak için okul bahçesinde benimle birlikte bekleyen birtakım kadınları, anneleri düşündüm. Artık anneydik, hepimiz önceki kendimizin gölgeleriydik, çocuğumuzu doğurmadan önce olduğumuz kadın tarafından kovalanıyorduk. Onunla nasıl baş edeceğimizi, İngiliz yağmuru altında bebek arabalarımızı sürerken her yerde bizi izleyen, bağırıp parmağını sallayan bu korkutucu, özgür kadınla nasıl baş edeceğimizi bilmiyorduk. Onu yanıtlamaya çalışıyorduk ama yalnızca çocuk “edinen” birtakım kadınlar olmadığımızı, tam olarak anlayamadığımız bir başkasına (yeni ağır bedenlerimiz, süt dolu memelerimiz, bizi bebek ağladığında hemen yanına koşacak şekilde programlayan hormonlarımız) dönüştüğümüzü açıklayacak dili bilmiyorduk.

Kadının doğurganlığı ve gebeliği yalnızca ortak düş gücümüzü büyülemeyi sürdürmekle kalmıyor, aynı zamanda kutsal bir tapınak olarak da hizmet ediyor... Günümüzde annelik *dinsel duygulardan* geriye kalan ne varsa onlarla kafalara sokuluyor.

- Julia Kristeva, *Günümüzde Annelik* (2005)

Anne tüm dünyanın ölümüne düşlediği O Kadın'dı. Dünyanın yaşamın amacıyla ilgili nostaljik düşlerini yeniden gözden geçirmenin çok zor olduğu belliydi. Sorun, Anne'nin “ne” olması gerektiğiyle ilgili bizim de çeşit çeşit vahşi düşüncemizin bulunmasıydı ve düş kırıklığına uğratmama tutkusuyla

lanetlenmiştik. Sosyal Sistem'in düşündüğü ve siyasallaştırdığı Anne'nin bir aldatmaca olduğunu henüz iyice anlayamamıştık. Dünya aldatmacayı Anne'yi sevdiğinden daha çok seviyordu. Kendimiz ve çocuklarımız için oluşturduğumuz nişin, çamura bulanmış eşofmanlarımızın –belki de dünyanın her köşesindeki atölyelerde çocuk kölelerce dikilmişlerdi– çevresindeki yıkıntılara düşeceğinden korktuğumuz için bu aldatmaca örtüsünü kaldıramıyorduk. Bu garipti, çünkü bana öyle geliyordu ki erkek dünyası ve onun politik düzenlemeleri (hiçbir zaman kadının ve çocuğun yanında değildi) bizim bebeklerimize duyduğumuz tutkuyu kıskanıyorlardı. Sevgi içeren her şey gibi, çocuklarımız bizi ölçsüz mutlu ediyordu –aynı zamanda perişan– ama asla yirmi birinci yüzyılın Yeni-Ataerkilliğinin bize hissettirdiği kadar perişan değil. Bizden edilgen ama hırslı, anaç ama erotik enerjiyle yüklü, özverili ama doyumlu olmamızı bekliyorlardı –ekonomik ve domestik her çeşit aşağılamanın hedefi olan Güçlü Modern Kadın'dık. Her zaman her şey için kendimizi suçluyorsak da gerçekte neyi yanlış yaptığımızdan emin değildik.

Okul avlusunda karşılaşmalarım arasında bir grup kadının konuştukları dile garip bir şeyler olmuştu. Çocukça sözcükler kullanıyorlardı, ama bunlar çocukların uydurdukları sözcükler gibi ilginç değildi. Canım, cicim, tontiş, pompiş, kokoş gibi şeyler. Bu sözcükler, “varoş” dedikleri işçi sınıfı anneleriyle aralarına tedirgin bir mesafe koyuyordu. Avludaki “varoş” kadınlarının daha az paraları vardı, daha az eğitim görmüşlerdi ve daha çok çikolata, daha çok cips ve başka hoş şeyler yiyorlardı. Aman Tanrım, nereye bakacağımı bilemedim, gibi sözcükler kullanıyorlardı. Sonuçta bence bunlar çok daha heyecan verici sözcüklerdi.

Aman Tanrım

Nereye bakacağımı bilemedim.

Aman Tanrımlar William Blake'i yansıtıyorsa, tontış, pom-piş, ciciş, kokoş kadınlarının ağzından çıkan dil onları büyümüş de küçülmüş gibi gösteriyordu. Sosyal sistemdeki yeni konumumuzda elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığımızı ve hepimizin bitkin olduğunu bildiğim için, bütün bu anneleri şaşkınlıkla dinliyordum. Bana göre, bu gerçek hepimizi biraz garip bir duruma düşürüyordu.

O sıralar okuduğum Adrienne Rich durumu tam olduğu gibi anlatıyordu: "Erkek bilinciyle yönetilen kurumlarda hiçbir kadın gerçekten oraya ait olamaz." Bu garip bir durumdu. Anneliğin erkek bilinciyle yönetilen bir kurum olduğunu giderek daha açık görüyordum. Bu erkek bilinci erkek bilinçsizliği idi. Kendi arzularını bastıran annelere, erkeğin arzularını, sonra herkesin arzularını karşılayan kadın ortaklara gereksinimi vardı. Kendi isteklerimizi ertelemeye başladık ve bunda çok yetenekli olduğumuzu gördük. Yaşam enerjimizin çoğunu çocuklarımız ve erkeğimiz için bir yuva kurmaya adadık.

Bir ev, bir aile evi demektir; çocukların ve erkeklerin zamanın başlangıcından beri süregelen başına buyrukluklarını kısıtlamak, serüven özlüklerini ve kaçmalarını engellemek için kapatılacakları özel tasarlanan bir yer. Bu konuyla başa çıkmanın en zor yanı temel ve uygulanabilir koşulları yaratabilmektir; kadınlar bunu bir evin temsil ettiği büyüleyici bir meydan okuma olarak görürler: Aynı anda hem çocuklar hem erkekler için bir merkez nasıl sağlanabilir... Kadının yarattığı ev bir Ütopya'dır. Başka türlü elinden gelmez – en yakınlarını, en sevdiklerini mutluluğun kendisine değil mutluluk arayışına yöneltme çabasını engelleyemez.

– Marguerite Duras, *Somut Yaşam* (1987)

Bunu Marguerite Duras'dan daha acımasızca, ya da kibarca, söyleyen biri yok. Daha vurucu bir feminist kuram ya da düşün-

ce okumadım. Marguerite büyük gözlükler takıyordu ve egosu da büyüktü. Büyük egosu kadınlık hakkındaki aldatmacaları ayakkabılarıyla –gözlüklerinden daha küçüktüler– ezmesine yardımcı oluyordu. Çok içkili olmadığı zamanlarda daha ileri gidecek entelektüel enerjiyi buluyor ve bir tane daha eziyordu. Orwell saf egoizmin bir yazar için gerekli olduğunu söylerken belki de kadın yazarların saf egoizmini düşünmüyordu. En ki-birli kadın yazarın bile, bırakın aralık ayına kadar dayanmayı, ocak ayını atlatacak kadar direngen bir ego edinebilmek için mesai yapması gerekir. Duras'nın güçlkle edindiği egosunun benimle konuştuğunu işitiyorum, benimle, benimle, benimle tüm mevsimlerde.

Ne de olsa erkekle kadın farklıdır. Anne olmak baba olmakla aynı şey değildir. Annelik, kadının tüm bedenini çocuğuna, çocuklarına vermesi demektir; bir tepenin üstünde, bahçede olabilecekleri gibi annenin üstündedirler; onu yiyip bitirebilirler, ona vurabilirler, üstünde uyuyabilirler; anne onların kendisini yiyip bitirmelerine izin verir ve kimi zaman çocuklar üstünde oldukları için uyuyabilir. Babalara böyle şeyler olmaz.

Ama belki de kadınlar anne ve eş olma aşamasında umutsuzluklarını gizliyorlardır. Belki tüm yaşamları boyunca, her günün umutsuzluğu içinde, hakları olan krallığı yitiriyorlardır. Belki güçleri, tüm gençlik özelemleri, sevgileri tümüyle yasal olarak verilen ve alınan yaralardan akıp gidiyordur. Belki de olan budur – kadınlar ve kendini feda el eledir. Ustalıklarını, oyunlardaki becerilerini, yemek pişirmelerini ve erdemlerini göstererek tümüyle doyunluğa ulaşan kadınların bini bin para.

– Marguerite Duras, *Somut Yaşam* (1987)

Marguerite Duras kadınların karanlık bir anakara değil iyi aydınlatılmış bir dış mahalle olduklarını mı ileri sürüyordu? Kadınlığı belirleyecek tek şey annelikse kucağımızda oturan bebeğin sağlıklı ve iyi bakımlı olması koşuluyla günün birinde

göğsümüzden ayrılacağını, başka bir insanı göreceğini biliyoruz. Bir başkasını görecektir. Dünyayı görecektir ve ona âşık olacak. Bazı anneler çıldırırlar, çünkü çocukları onları değersiz kılan aynı dünyaya âşıktırlar. Kadınlığın dış mahalleleri yaşamak için iyi yerler değildir. Ne de çocuklarımızda sığınak aramak iyidir, çünkü onlar başka biriyle karşılaşmak üzere dünyaya karışmaya isteklidirler. Evet pek çok kez ceketlerinin fermuarlarını kapatmaları için kızlarıma seslendiğim oldu. Ama onların üşümeyi ve özgür olmayı yeğlediklerini biliyordum.

Annelik içgüdüsüne ve sevgisine hiç değer vermediğim söylendi. Doğru değil. Yalnızca annelerin onları dürüstçe ve özgürce kullanmalarını istedim; oysa onlar çoğunlukla bahane olarak kullanıp onlara sığındılar; bu duygular yüreklerinde kuruyup gidince o sığınakta tutsak olarak kaldılar.

– Simone de Beauvoir, *Koşulların Gücü*, Cilt III (1963)

Okulun avlusundaki canım cicim kadınlarını düğmelerine payet işlenmiş pastel renkte hırkalar giyen iskeletler olarak görmeye başladım. Aman Tanrım'cılar eşofman giyen iskeletlerdi. Hepimiz okul avlusunu tüzel ve budalaca bir biçimde, zengin ve yoksul iskeletler diye ikiye bölen Sosyal Sistem'de huzursuzduk.

Tanıdığım kadınlardan birinin öyle küçük gözleri vardı ki canım cicimciler onlara domuzcuk gözler diyebilirlerdi. Gerçekten küçük değildi gözleri, sanki başının içinde yitip gitmek istiyordu. Okulun avlusunda her karşılaşmamızda gözlerimi ondan kaçırmaya çalıştım ama kendime engel olamadım. Küçük gözetleme deliklerini benim bakışlarımdan kaçırmaya çalıştığı anlar genellikle karizmatik ama zorba kocasının yaşamının aşkı olduğunu ısrarla söylediği zamanlardı. Aslında yaşamını ondan alacak kadar çok sevmiştii karısını. O an, evet, asla nefreti sevgiyle karıştırma, diye aklımdan geçirdiğimi anımsıyorum.

Sanki taklit ettiği ama içine yerleşmesine izin verilmeyen erkek bilinci sesiyle budalalara (bana) dayanamadığını, başka değere inandığını söylüyordu kendi kendine. En kafa karıştıran şey ise ondan kocasının az ya da çok katılımı olmadan çocuklarını yetiştirmesinin istenmesiydi; yine de o okul avlusunun öteki yanında duran bekâr annelerle kocası adına dalga geçme ve yargılama hakkını kendinde buluyordu. Kocasının değerlerini ve standartlarını bir vanetrolog bebeği gibi söylerken, tamamen delirmiş gibi değil de bir anlığına gözü dönmüş gibi görünüyordu. Pek hoşlanılacak bir tip değildi, ama onu siyasi tutsak gibi görmeye başlamıştım. Gözlerinin başının içinde yitip gitmek istemesinin nedeni, içinde bulunduğu gerçeğin kendisini yok edebileceğini görmek istememesi gibi geldi bana.

Ya benim gözlerim? Yürüyen merdivenlerde birdenbire göz yaşlarıyla dolan gözlerim benim durumumda bakmanın yanlış olacağı hiçbir şeye bakmak istemiyordu, ama, aman Tanrım, nereye bakacaklarını da bilmiyorlardı.

Arkasını bana dönmüş avluyu süpüren Maria'ya bakmamaya özen gösteriyordum.

Köy dükkânına gidip Marquez'in, kocasını aldatan düşsel karısı Bernarda Cabrera'nın başını döndüren saf çikolatalardan yirmi tane almaya karar verdim. İşin garibi buldum da. Orada, bildik çikolataların arasında EKSTRA SİYAH ÇİKOLATA: %99 KAKAO vardı. "İçindekiler: kakao, şeker" yazılı paketler önümde duruyordu. Hatta "yoğunlaştırılmış" uyarısı bile vardı. Bakkal dükkânının sahibi Şanghay doğumlu seçkin bir Çinliydi. Onu tanıdığım günden beri kaplumbağa kabuğu renginde gözlüklerini burnunun yarısına kadar indirip tezgâhın arkasında kitap okurdu. Yüzeysel selamlaşmamız sırasında siyah saçlarının yer yer beyazlaştığına dikkat ettim: Nasılsınız, yılın bu

mevsiminde çok turist olmuyor, evet çok soğuk, hava raporları kar yağabileceğini söylüyor, bugünü nasıl geçireceksiniz?

George Sand'la Frederick Chopin'in 1838-9 kışında yaşadıkları manastırın bulunduğu köye yürüyeceğimi söyledim.

Gülümsedi, ama daha çok yüz buruşturmaya benziyordu. Ya, evet. Jorge Sand. Mallorcalılar ondan pek hoşlanmazlardı. Erkek giysileri giyiyordu, Mallorcalılar domuzları insanlara yeğliyorlar diyordu. Hayır. Jorge Sand karşılıklı bir şişe şarap içmek isteyeceği bir kadın değildi. Kime ya da neye güldüğümü bilmeden güldüm. Çikolataların parasını ödedikten sonra Maria için de %99 kakaolu bir paket almalıyım, diye düşünerek bir tane daha aldım.

George Sand (asıl adı Amantine Lucile Aurore) yaşadığı günlere katlanabilmek için büyük purolar içerdi. Nasıralı İsa'nın kasvetli manastırında yaşarken onlara gereksinmiş olmalı. Solmuş çiçekleri, nişlerde asılı acı çeken ahşap azizleriyle böylesine uğursuz görünen manastır, çocuklarıyla bulunmak ve bir aşk serüveni yaşamak için uygun bir yer değildi. Verem olan Chopin'e kimse oda vermek istemediğinden George Sand'ın manastırda oda kiralamaktan başka çaresi olmadığı yazıyordu rehberde. İçinde bulunduğu koşullar yüzünden yaşamının boşa gittiğine ağlamak yerine çocukları için hep neşeli görünmeye çalışmasına, Chopin'in pantolonunu giyip yazı masasının başına geçip yazmasına hayrandım. Bunları düşünerek hızlı adımlarla manastırdan çıkıp, kayısı ağaçları arasından yamaçların aşağısında görünen korkutucu, dalgalı gümüş rengi denize doğru yürüdüm.

Dalgalar kayalara çarparken ve parmaklarım rüzgârdan uyuşmuş bir halde öylece dururken bir şey olmasını bekliyordum. Aklımı başıma getirecek kadar büyük ve derin bir

vahiy gelmesini bekliyordum sanırım. Bir şey olmadı. Hiçbir şey olmadı. Sonra birden aklıma banyomdaki üstünde “İskelet Sistemi” yazan ama benim yanlışlıkla “Sosyal Sistem” diye okuduğum afiş geldi. Aklıma gelen ikinci şey Maria’nın salonundaki her gün cilalanan ama hiç çalınmayan piyano oldu. Neden kafama takıldığını bilmiyorum, ama dikkatimi çekmişti. O sabah merdivenlerden inerken piyanoya bakmamaya çalışmıştım. Umduğum şeylerin hepsini düşündüm ve güldüm. Acımasız gülüşümün sesi bende ölme isteği uyandırdı.

O akşam daha geç saatlerde Mallorca’daki dondurucu bir geceyi daha atlatabilmek için Maria’nın kavgacı erkek kardeşinden fazladan bir battaniye daha istediğimde beni anlamıyormuş gibi davrandı. Vadiye yayılmış yanan odun kokusunu alıyordum, her evde ateş yakıldığı belliydi. Mevsim dışı açık olduğunu bildiğim, salonunun arkasında şömine yanan tek restorana doğru yürüdüm. Garson kadın gelip dört kişilik masada aslaaaa tek başıma oturamayacağımı söylediğinde Maria’nın erkek kardeşinden aldığım ipucunu kullanıp onu anlamıyormuş gibi davrandım. Yakındaki masada oturan, birörnek şapkalar, paltolar ve yürüyüş ayakkabıları giymiş Alman çift garsonun söylediklerini önce Almancaya, sonra Portekizceye, sonunda da Rusçaya benzeyen bir dile çevirmek için atıldılar. Çinli bakkalın barda oturduğunu görünceye dek öfkeli garsona ve içtenlikli çevirmenlere kızgın kızgın başımı sallayıp inanılmaz bir dikkatle menüye yoğunlaştım. Çinli bakkal el sallayıp oturduğum üç kişilik masaya geldi.

Bana, Jorge Sand gibi ahlaksız ve kaba bir kadını tanıdıkları için Mallorcalıların şanslı olduklarını hâlâ düşünüp düşünmediğimi sordu.

Evet, dedim onu tanıdıkları için şanslıydılar ve ben de kendisini tanıdığım için şanslıydım, yoksa ateşin yanındaki masamdan beni sürükleyerek kaldıracaklardı. Oturdu ve herkesin tereyağıyla yemek pişirdiği sofistike Fransız mutfağından gelse de, yemeklerini ucuz sıvı yağla yapan köylülerle böyle alay etmesinin doğru olmadığını söyledi. Bunu söylerken aksanı İspanyolcadan çok Çincenin vurgularını taşıyordu. Sanki sesi hava boşluğuna düşen bir uçak gibi bir yükseklikten başka bir yüksekliğe iniyordu. Onu benimle bir şişe şarabı paylaşmak için üç kişilik masama davet ettim.

Önce çorbadan söz ettik. Çin çorbası yapmayı neredeyse unuttuğunu söyledi. Yıllar önce daha on dokuz yaşındayken Şanghai'dan bir gemiye binerek bir balıkçıda iş bulduğu Paris'e doğru yola çıkmıştı. 13. bölgedeki odası hep, hemen hemen her gün pişirdiği yengeç ve karides kokuyordu. Bu durum odanın genellikle çiş koktuğunu söyleyen –sanki Paris'ten beklenen oymuş gibi– ev sahibini şaşırtıyordu. Avrupa gizemli ve çılgın bir yerdi. Yeni bir dil öğrenmek, kirasını kazanmak zorundaydı ama bu yeni, değişik bir yaşamın başlangıcıydı ve onu her gün heyecanlandırıyordu. Şimdi turistlere bira ve domuz sattığı için daha çok parası vardı, ama artık gelecekte bekleyebileceği ne kaldığını merak ediyordu. Sanırım bir şey soruyordu, ama ben yanıtlamak istemiyordum. Şarabından küçük bir yudum alıp usulca, neredeyse ameliyat eder gibi masaya koydu. Sonra elini kaldırıp ileri doğru uzattığı iki parmağıyla usulca koluma vurdu.

“Yazarsınız, değil mi?”

Açık bir soru değildi bu, çünkü birkaç yıl önce üzerinde turistler için dizilmiş, sıcaktan terlemeye başlamış peynirler duran tezgâhın arkasında oturmuş, kitaplarımdan birini oku-

duğu gözüme ilişmişti. Yazar olduğumu biliyordu, bu yüzden asıl öğrenmek istediğı şeyin ne olduğunu merak ettim. Bana başka bir şey sorduğunu fark ettim. Sanırım ben de kendime bir şey soruyordum, çünkü hâlâ yürüyen merdivenlerde neden ağladığımı çözmenin yakınına bile gelmemiştim. Onun için, “Yazarsınız, değil mi,” dediğinde aklıma yine banyomdaki İskelet Sistemi afişi gelmişti. Benim iskelet sistemimin Sosyal Sistem içinde özgürce yürüyebileceğı bir yol bulup bulmadığından emin değildim – her şeyden önce, gecenin bir saatinde boş bir restorana yalnız gelmek ve bir masaya oturmama izin verilmesini sağlamak beceri isteyen bir işti. George Sand olsaydım puromun izmaritini yere atar, altı kişilik bir masaya oturur ve yüksek sesle yavru domuz ve bir şişe kırmızı şarap ısmarlardım. Ama istediğim şey böyle bir sahne yaratmak değildi. Bir gün önce gece yarısı ormanın içlerine doğru yürüdüğüm zamanki gibi olmaktı; gerçekten yapmak istediğim şey buydu. Kaybolmuştum çünkü otele dönen sapağı kaçırmıştım, ama sanırım daha sonra ne olacağını görmek için kaybolmak istiyordum.

Çinli bakkalın, “Yazarsınız, değil mi?” sorusunu hâlâ yanıtlamamıştım. “Yazarsınız, değil mi?” O bahar, yaşam çok güçken ve ben nereye doğru yol aldığımı göremezken, evet ya da hı hı demek, hatta baş sallamak olanaksızdı. Sanırım düşündüklerimden utandım. Çok uzun bir yanıt olacaktı; şöyle bir şey: “Bir kadın yazar bir kadın kahramanını yazınsal araştırmasının ortasına (ya da bir ormana) soktuğı zaman ve bu kahraman her yana gölge ve ışık yaymaya başlayınca, bir yandan bir aldatmaca değil de bir özneye dönüşmeyi öğrenmenin, bir yandan daha en başta Sosyal Sistem’in onu oluşturmak için bir araya getirdiğı yöntemleri çözmenin dilini bulmalı. Kendi aldatmacaları da pek çok olduğu için bunu yaparken çok uya-

nık olmak zorunda. Aslında en iyisi bunu yapmaya koyulduğu zaman uyanık olmaması. Yazar olmayı öğrenmek yeterince güçken özne olmayı öğrenmek bitkin düşürücü.”

Bu düşünceleri bir araya nasıl getireceğimi bilmiyordum ve bir yanım böyle şeyleri düşünerek bir saniye bile geçirmek istemiyordu. Onun için bu düşünceleri kıyıya vurmaya bekleyen dalga gibi havada bıraktım. Çinli bakkalın sorusunu hâlâ yanıtlamamıştım.

Yeniden koluma dokundu. Bardağıma biraz daha şarap doldurdu. Bakışları duru ve yumuşaktı. Beni konuşmaya çağırıyordu ve evet ya da hayırdan, hımm ya da omuz silkmeden uzun bir öykü anlatmam için olta attığını hissediyordum. Yürüyen merdivenlerdeki ağlayışlarımdan söz etmemin zararı olmayacağını düşündüm.

Benim hem İspanyolca hem Fransızca konuştuğumu biliyorsun, dedi. Ama İngilizcem o kadar iyi değil. Sen Çince konuşabilir misin?

Hayır.

Fransızca ya da İspanyolca konuşabilir misin?

Hayır.

Neden siz İngilizler hiçbir dil bilmiyorsunuz?

Doğru, dedim, ama benim de tam İngiliz olmadığımı biliyor musun? Bunu işitince şaşırdı, yakınımızda durup konuşuklarımızla kulak veren korkunç ve öfkeli gözlü garson da şaşırdı. Elbette ikinci sorusu nerede doğduğumdu. Çinli bakkala nerede doğduğumu İngilizce anlatmaya koyuldum, ama şimdi okuyacağınız her şeyi anlatıp anlatmadığımdan emin değilim.

İki

Tarihsel Dürtü

Geçmişten bugüne kadar gelen her büyük felsefenin, yazarının itirafları ve bir çeşit istemsiz bilinçdışı hatırat olduğunu zamanla anladım.

– Friedrich Nietzsche, *İyinin ve Kötünün Ötesinde* (1886)

1 JOHANNESBURG, 1964

A partheid Güney Afrika'sında kar yağıyor. Bir zebranın üstüne, bir yılanın üstüne yağıyor. Babamın gözlüklerinin üstüne yağıyor, bir an için gözlerini göremiyorum. Beş yaşındayım ve yalnızca resimli kitaplarda kar gördüm. Babam elimi tutuyor, şeftali ağacını yakından görmek için kırmızı verandanın merdivenlerinden bahçeye iniyoruz. Ağaç buz kristalleriyle kaplı. Eldivenimiz, atkımız olmasa da kardan adam yapacağız, boş ver, diyor babam, yapalım, Afrika'ya her gün kar yağmıyor. Önce gövdeyi yapıyoruz; avuç avuç harika Johannesburg karı toplayıp şişman kar kütlesine ekliyoruz. En son kardan adamın kafasını yapıyoruz, şeftali ağacının düşen bir dalıyla kocaman bir gülümseme elde ediyoruz. Gözleri nasıl halledeceğiz? Eve koşup zencefilli iki bisküvi getiriyorum.

İki delik açıp yuvarlak bisküvileri kardan adamın kafasına yerleştiriyoruz. Hava kararınca Norwood'un dış mahallelerinde kiraladığımız bungalova dönüyor, bir portakal çuvalının kilerin boyası dökülen duvarına dayalı durduğu mutfığa açılan kapıya doğru giden mum cilasıyla cilalanmış merdivenlerden çıkıyoruz.

Kardan adam dışarıda, Afrika yıldızlarının altında duruyor. Yarın onu daha büyütüp şişmanlatacağız ve bir atkı bulacağız.

O gece yatarken Güvenlik Polisi'nin özel bir kolu bungalovun kapısına dayanıyor. Babamı çağırıp bir bavul hazırlamasını söylüyorlar. Polislerden ikisi bahçede sigara içerken yuvarlak ve çukur gözlü kardan adam onları gözlüyor. Babamın hazırladığı bavul çok küçük. Kısa zamanda döneceğini mi gösteriyor bu? Adamlar koca ellerini babamın omuzlarına koyuyorlar. Babam bana gülümsemeye çalışıyor. Kardan adamınki gibi ağzının kenarları yukarı kalkık bir gülümseme. Annemle babamın konuşmalarından işittiğime göre başka insanlara işkence yapan, kimilerinde gamalı haç dövmesi olan insanlarca hızlı adımlarla götürülüyor babam. Dışarıda bir araba park etmiş. Adamlar, "GEL GEL GEL," diyorlar. Beyaz araba babamı alıp uzaklaşıyor. El sallıyorum, ama o sallamıyor.

Pijamalarımle bahçeye çıkıp kardan adama bir soru sordum. İnsanların Tanrı'yla konuştukları gibi soruyu içimden sordum, o da beni yanıtladı.

"Ne olacak?"

Kardan adam dedi ki: "Baban zindana atılacak, işkence göreceksin, gece boyunca çılgınlık atacaksın ve sen onu bir daha görmeyeceksin."

Saçımın okşandığını hissediyorum. Maria'nın kocaman kahverengi elleri yüzümü örtüyor, yanaklarıma bastırıyor. Maria bir Zulu kadını; mumlu kâğıtlara sarılmış oval paketlerde, çiğnenebilir Pinkie şekerlerini gizlediği zulası var cebinde. Maria da ağlarken, "Apartheida inanmazsan hapis haneye gidebilirsin. Bugün cesur olmalısın ve yarın... Anneleri babaları kendilerinden alındığı için cesur olmak zorunda kalan pek çok çocuk var," diyordu.

Maria bizimle yaşıyor, dadım. Adı Thandiwe olan, benim yaşımda bir kızı var ama Maria beyazların kolay telaffuz ede-

bilmesi için öteki adının Doreen olduğunu söylüyor. Maria'nın gerçek adı Zama. Zama diyebiliyorum, ama o annemin söylediğine göre hem İspanyol hem İtalyan adı olan Maria'yı kullanmamı istiyor.

“Thandiwe ne yapıyor şimdi Maria?”

Ne zaman Maria'ya kızını sorsam diliyle klik sesi çıkartıyor. Sanırım bu klik “KES, bana Thandiwe'yi sormayı kes” anlamına geliyor. Mutfağa dönünce ayaklarına vazelin sürmemi istiyor benden. Maria, Pinkies'le birlikte her zaman vazelin şişesi taşır cebinde. Şişeyi cebinden çıkartıyor, sağ ayağını kucağıma koyabilmesi için yere oturuyorum. Topuğu kuru ve çatlak, onun için benden yağlı jelle ellerim ısınıncaya kadar ayaklarını “cılalamamı” istiyor. Aynı anda bir yaşındaki kardeşim Sam omzunda uyurken, annemin avukatlara, arkadaşlarına telefon edişini izliyorum. Annem gözleriyle Maria'ya işaret ediyor, konuştuklarını işitmemi istemediğini biliyorum.

“Thandiwe şimdi ne yapıyor Maria?”

Bir hafta önce Thandiwe eve geldi; Maria ikimizi de banyoya sokup paketi yeni açılmış Lux sabunuyla bir güzel ovaladı bizi. Birbirimize baktık ve sırayla sabunu kendi elimize aldık. O gün özel bir gün olmalıydı ki Maria ikimize de küçük Pinkie şekerlerinden verdi, sonra güneşten çatlamış dudaklarımıza vazelin sürdü. Thandiwe evden gitmek zorunda kalınca Maria sular seller gibi ağladı, gözlerinden fişkırان yaşlar beline bağladığı havluyu ıslattı. Annesi kucağına oturtup ayağına maaşından ayırdığı parayla aldığı yepyeni okul ayakkabılarını giydirirken Thandiwe de ağladı. Lux kokulu küçük kollarını annesinin boynuna dolamıştı. Thandiwe siyah olduğu için evimizde bulunmaması gerekiyordu. Kimseye, hiç kimseye söylemeyeceğime söz verdim. Ona kimi zaman Thandiwe kimi

zaman Doreen diyordum. Maria onu “Sadece Siyahlar” otobüs durağına götürmek için bungalovdan çıkarken Doreen hâlâ ağlıyordu; yaşadığı kasabaya dönecekti. Maria ona cesur olmasını, büyükannesinin yeni ayakkabılarını görmek için sabırsızlandığını söyledi. Thandiwe’yi izlerken cesur olmaya çalışmak babamın götürülmesinden sonra yaşadığım en kötü şeydi. Maria’nın ayaklarına vazelin sürdükten sonra ne olduğunu bilmiyorum, ama gece yataktaydım ve annem yanımda yatıyordu. Başlarımızın birbirine dokunuşunda acı, aynı zamanda sevgi vardı.

Sabah kardan adam erimişti. Babam gibi yok olmuştu.

Kardan adam nedir? Çocukların evden izlemek için yaptıkları yuvarlak baba figürüdür. Ağırdır, özlüdür, ama aynı zamanda temelsiz, dayanaksız ve düşseldir. Gözlerine zencefilli kurabiye yerleştirdiğimiz an onun kardan hayalete dönüştüğünü anlamıştım.

2

İki yıl sonra yedi yaşıma geldiğimde babam hâlâ dönmemişti, ama annem geleceğini söylüyordu. Barbie bebeğimin boyayla yapılmış gözlerine bakarken bunu düşünüyordum. Babam gitmişti. Afrika Ulusal Konseyi’ne üye olduğu için götürülmüştü, hükümet eşit insan hakları için savaştan AUK’yi yasaklamıştı. Herkes cesur olmalıydı.

Barbie’nin mavi gözlerinde cesur olmadığını gösteren bir iz aradım. Böyle bir belirti olmadığını görünce rahatlardım; ne de olsa gözleri boyayla yapılmıştı. Ne kadar mümkünse o kadar sakın ve güzeldi; ben de öyle olmak istedim. Bebeğimin dört peruk ve bir saç kurutucuyla satılmasına sevinmiştim. Belli

ki yeryüzündeki korkunç hiçbir şey Barbie'nin yanından geçmemiştir. Mavi boyalı gözlerim, uzun siyah kirpiklerim olsun istedim. İçinde hiçbir giz barındırmayan (babam nerede öyleyse?) gözlerim olsun istedim, çünkü gizlenecek hiçbir şey (o zindanda işkence görüyor) olmamalıydı. Barbie plastiktendi, ben de plastik olmak istedim.

Okulda konuşurken sözcüklerin ağzımdan yüksek sesle çıkması için çok çaba harcıyordum. Her nasılsa sesim kısılmıştı ve nasıl yükselteceğimi bilmiyordum. Gün boyunca söylediğim şeyi bir kez daha söylemem istendi, uğraştım ama yinelemek sesimi yükseltmiyordu

“Dilsiz misin?”

Çocuklara babamın İngiltere’de olduğunu söyledim.

“Nerede?”

“İngiltere.” İngiltere’nin yerinden ya da babamın tam nerede olduğundan emin değildim, ama Afrikaner öğretmenim her şeyi biliyormuşçasına bakıyordu yüzüme. “Pat diye” deyimini düşünüyordum. Bir şeylerin içinden pat diye belirdiği bir mavilik düşünmek heyecan vericiydi. Büyük ve gizemli bir mavilik vardı, sis ya da gaz gibiydi, gezegene benziyordu, ama aynı zamanda gezegen biçiminde bir insan kafasıydı. Öğretmenim pat diye soyadımın nasıl yazıldığını sordu. Harfleri tek tek söyledim.

L-E-V-Y.

Babamın siyasi tutuklu olduğunu bildiğinden emindim, ama birden sanki bir kedi yavrusunun patisinde Roma İmparatorluğu’ndan kalma metal bir paraya, ya da ekmeğin içine sıkışıp kalmış bir karasineğe rastlamış gibi inanılmaz bir şey keşfettiğini sanarak, “Ja, sen Yahudi’sin,” diye heyecanlandı.

Sonra karaciğer rengindeki kirpiklerini kırıştıtararak, “Senin saçmalıklarından sıkıldım,” dedi.

Yorumu pat diye gelmedi. Hem de hiç. İpucu haftalardır defterime öfkeyle bir şeyler yazıp durmasıydı.

HER ZAMAN EN ÜST SATIRA YAZ. BURADAN BAŞLA.

Kırmızı tükenmezle yaptığı düzeltmeleri görmezden geliyordum, çünkü en üst satıra yazmak olanaksızdı benim için. Nedenini bilmiyordum, ama hep üçüncü satırdan yazmaya başlıyordum, böylece üst satırla benim yazmaya başladığım satır arasında bir boşluk kalıyordu. Bunun kâğıt ziyarı olduğunu söyleyip, defterin her sayfasında ilk satırla üçüncü satır arasındaki boşluğu kendi yazısıyla doldurdu.

BURADAN BAŞLA.

BURADAN BAŞLA.

BURADAN BAŞLA.

Yüzüme doğru salladığı parmağı tuğla duvardan geçen bir hayalet gibi dosdoğru gözüme girdi.

“Defterine yazdığım şeyi yüksek sesle bana oku.”

“Buradan başla.”

“Seni duyamıyorum.”

“BURADAN BAŞLA.”

“Evet, neden sınıfımda canının istediğı yerden başlayan tek çocuk sensin? Defterini al ve müdürün odasına git. Seni bekliyor.” İşte bu tam pat diye gelmişti. Müdürün beni beklemesini gerçekten istemiyordum.

Kolumun altında suç kanıtı ders defterimle yürürken öteki sınıfın penceresinden içeriği gözetledim. 1J sınıfında Piet adında bir çocuk vardı; alnının ortasındaki mor leke kurşun yarası gibi duruyordu. Tüm çocuklar sınıfta küfür ettiği için

öğretmenin saçını tıraş edip bir parça pamukla alnına tentürdi-yot sürdüğünü biliyorlardı. Alnındaki mor lekeyi gören herkes onun yanlış bir şey yaptığını anlayacaktı artık. Lekenin geçip geçmeyeceğini merak ediyordum. İsa'yı, o zavallı marangozun avuçlarının içinden nasıl çivilendiğini öğrenince Piet'i düşün-müşüm. İsa'nın ellerinde deliklerle dirilmesi gibi o da ömrü-nün sonuna dek alnında bir delikle mi yaşayacaktı?

Pencereden Piet'i görebiliyordum; süt gibi beyaz alnındaki mor lekeyle sayfadaki satırları parmağıyla izliyordu. Lux sabun mor lekeyi temizleyebilir miydi, yoksa çok derine mi işlemişti?

Piet Afrikaner'di, babamı alıp götüren GEL GEL GEL adamların da Afrikaner olduklarını biliyordum. Afrikanerlerin kötü insanlar olduklarını düşünmem gerektiğiyle ilgili belli be-lirsiz bir fikrim vardı, ama Piet için üzülüyordum. Sonra benim de kötü bir şey yaptığımı, beton köprüden geçerek müdürün odasına gitmek zorunda olduğumu anımsadım.

Köprü oyun alanına bakıyordu. Tüm beyaz çocuklar sınıf-larındaydılar, ama ikisi oğlan biri kız üç siyah çocuk kapıdan tırmanmış, çöp tenekelerini boşaltıyorlardı. Afrikalı çocuklar yalınayaktılar, kız çocuğun üstünde tek kolu olmayan sarı bir elbise vardı. Saçı Thandiwe'ninki gibi kafa derisine yakın ke-silmişti. Zaman zaman Thandiwe'yle ben banyoda bir Lux sa-bunuyla birbirimizin saçını yıkardık. Gözümüze sabun kaçınca yüzümüze su atmamız gerekirdi, sonra kapalı gözlerle havluyu bulmaya çalışırdık. Sabun gözümüzü yaktığı için körler gibi birbirimize çarpardık, ama aslında körmüş gibi numara ya-pardık. Birbirimize çarpmayı seviyorduk. Köprü'nün üstünde baktığım yerden kızın bir parça ekmek, oğlanlardan birinin ye-şil bir çorap bulduğunu görebiliyordum. Çorabı cebine koydu. Sonra yukarı doğru bakıp, onu gözlediğimi fark etti. Hemen

çömeldim, sonra doğrulup yeniden köprüden bakmayı sürdürdüm. Çocuklar kaçtılar; Bay Sinclair beni bekliyordu.

“Bana defterini göster.” Müdür masasında oturmuş kahve içiyordu. Defteri uzatıp cilalı masanın üstünden ona doğru kaydardım. Açıp ilk sayfaya baktı. Sonra sayfaları birer birer açmaya başladı. Bay Sinclair kaşlarını çatıyordu. Üst satırları işaret eden parmağını görüyordum. Her yanına BURADAN BAŞLA yazılı deftere vururken parmağının ekleminden bir tutam siyah kıl çıkıyordu.

“Burası. Neden buradan başlamıyorsun? Burası. Burası. Burası. Buradan başlayacaksın. Anlıyor musun?”

Başımı sallayınca iki sarı saç örgüm bir yandan bir yana savruldu.

Ayağa kalkarak gömlek kollarının manşetlerini kıvırmaya başladı. Masanın üstünde iki çocuğun çerçeveli fotoğrafı duruyordu. Bir kız, bir oğlan. Oğlanın saçları Piet’inki gibi tıraş edilmişti ve izci üniforması vardı. Kız harika kızıl saçlarına kırmızı giysisine uyan mavi bir bant bağlamıştı. Birden Bay Sinclair’in ellerini bacaklarımda hissettim. O kadar beklenmedik bir şeydi ki yerimden zıpladım. Müdür bacaklarımdan arkasını tokatlıyordu.

Daha yedi yaşında anlamaya başladığım bir şey vardı. Güvenilir olması gereken insanların yanında kendini güvende hissetmemekle ilgiliydi. Birinci ipucu: Bay Sinclair’in yetişkin bir insan ve beyaz olmasına, ofisinin oda kapısına altın harflerle adının yazılmasına karşın onun yanında oyun bahçesinde gözetlediğim siyah çocukların yanında olduğumdan kesinlikle daha az güvendeydim. İkinci ipucu: Beyaz çocuklar gizliden gizliye siyah çocuklardan korkuyorlardı. Korktukları için si-

yah çocuklara taş atıyor, başka kötü şeyler yapıyorlardı. Beyaz insanlar siyah insanlara kötü şeyler yaptıkları için onlardan korkuyorlardı. İnsanlara kötülük yaparsan kendini güvende hissetmezsin. Kendini güvende hissetmezsen normal de olamazsın. Güney Afrika'daki beyaz insanlar normal değillerdi. Ben doğduktan bir yıl sonra yapılan Sharpeville Katliamı'nı, beyaz polislerin siyah çocukları, kadınları, erkekleri tüfikle nasıl vurduklarını, sonra yağın yağmurun akan kanları nasıl temizlediğini duymuştum. Bay Sinclair, "Sınıfına dön," dediğinde soluk soluğaydı, ter içindeydi.

Başımı bir sürü derde sokan defteri alırken sınıfa dönmemeye karar verdim. Dosdoğru okul kapısından çıkıp parka yürüdüm; kalın bir iple ağaca asılı, otomobil lastiğinden yapılmış salıncakta sallandım. Parmaklığa çivilenmiş kırmızı boyalı bir tabelada şöyle yazıyordu: Bu oyun parkı yalnızca Avrupalı çocuklar içindir. Kaymakamlık emri. Güneş çıplak dizlerimi yaktığı için gölgede kalan tahterevalliye gittim, iki saat orada kaldım.

Eve gidince kilerdeki çuvaldan bir portakal alıp, yumuşayınca dek çıplak ayağımın altında yerde yuvarladım. Sonra parmağımla delik açıp suyunu içtim. Hâlâ susuzluğum gitmediği için bahçedeki hortumdan su içtim. Günün en sıcak saatiydi, erkek kedimiz bir zamanlar mucize gibi karla kaplanan şeftali ağacının altına çökmüştü. Saat altıda annem işten döndü ve benimle konuşmak istediğini söyledi. Belli ki okuldan arayarak öğleden sonra oraya dönmediğimi söylemişlerdi; annem birkaç ay Durban'da vaftiz annemin yanında kalacağımı söyledi. Uzun bir süre beni kucaklamasından sonra Maria'ya söylemek için bahçeye gittim.

Maria geceleri her zaman veranda merdivenin basamaklarında oturur, teneke açacağıyla deldiği bir kutudan yoğunlaştırılmış süt içerdi. Bahçe karideslerini gözetlediğini söyledi. Sam'le birlikte bahçeye on kavun tohumu ekmiştik, ama Maria bahçe karideslerinin körpe kavunları bizden önce yiyebileceğini söylemişti. Bahçe karidesleri aslında büyük çekirgelerdi, seftali ağaçlarımızdan düşen seftalilere saldırıyorlardı. Onlara dokunursak zıplayıp gözlerimize siyah bir sıvı fişkırtıyorlardı. Basamakta yanına oturunca dudaklarıma vazelin sürüp okulda her şeyin yolunda gidip gitmediğini sordu. Başımı salladım, beni kucağına oturttu, oysa yorgun olduğunu, yalnız kalmak ve tatlı sütünü içmek istediğini biliyordum. Yıldızların çok parlak olduğunu, bahçe karidesleri uçarsa onları görüp kovalayabileceğini söyledi. Sonra cebinden bir avuç Pinkies çıkartıp verdi, eve döndüğümde vaftiz annem Dory'nin yeni muhabbet kuşuyla ilgili her şeyi ona anlatmamı istedi. Muhabbet kuşunun adı Billy Boy'du anlaşılan. Maria'nın "Vaftiz Anne Dory" deyişi hoşuma gidiyordu. Bu bir deyim miydi? Durban'a gittiğim zaman ona Dory değil Vaftiz Anne Dory demem gerektiğini anlamıştım. Ben söylediğim zaman sanki sesler ağzımdan doğru çıkmıyordu. Aslında ne zaman yüksek sesle Vaftiz Anne Dory desem sözcüklerin bir araya gelişi beni rahatsız ediyordu – sanki dilimin altında üç küçük çakıl taşıyla dolaşıyordum. Her nedense çakıl taşlarını çıkartmak istemiyordum.

Hafta sonunda parmağında kocaman elmas bir yüzük olan hostes beni uçağın merdivenlerinden çıkartırken uçak Durban'a gitmek üzere havalandığında hemen başparmağımı emmemi söyledi. "Elmaslar bir kızın en iyi dostudur," diye göz kırptı hostes. "Büyüyüp evleneceğin zaman nişanlın sana böyle bir taş verecek." Gözleri parladığında parmağındaki elmas da parlıyordu.

“Uçak arızalanırsa düdük çalacağım, tamam mı?” Parmağımı emerek tek başıma otururken düdüğünü çalmasını bekledim, ama o uçak koridorunda bir aşağı bir yukarı yürüyerek parmağındaki nişan yüzüğünü yolculara göstermekle meşguldü.

Daha sonra yanıma gelip, “Bak burası Maputaland, göller, bataklıkları görüyor musun? Şurası Rocktail Koyu, erkek arkadaşım bana orada evlenme teklif etti. Mercan kayalıkları var. Durban’a yakın. Babana söyle seni av sahasına götürüp aslanları, filleri göstereyim,” dedi.

Başımı salladım.

“Hey, sen dilsiz misin?”

Başımı salladım.

“Dilini Jo’burg’da mı bıraktın?”

Başımı salladım.

“Pilot beni mi çağırıyor? Öyle değil mi? Umarım kanatlarından biri kopmamıştır!”

Göz kırparak kokpite, puro içen pilotun yanına gitti. Pilotun doğum günüydü, ekip bir rugby şarkısı söylüyordu:

*Kızın üstünde hiçbir giysi yok
yok yok yok yok yok
hiçbir giysisi yok*

3

Vaftiz Anne Dory, Billy Boy’un varoluşunu bir gardiyan gibi yönetiyordu.

Kafese kapatıldığı için kendi kuş dünyasına dönemiyordu. Merdivenin üstünde oynuyor, kanatlarını açıp çırpıyordu,

ama bu uçmakla aynı şey değildi. “Pencereyi kapat yoksa Billy Boy uçup kaçar. Onu eline alabilirsin. Eline almak ister misin?”

Başımı salladım.

“Sesi seninkinden çok çıkıyor.”

Bill Boy’u ellerimin arasına alıp burnumu yumuşak tüylerine sokarken pilotun rugby şarkısı aklıma geldi.

Üstünde hiçbir tüy yok

yok yok yok yok

üstünde tüyleri yok

Zavallı Billy Boy. Tüylerinin altında ne kadar üzgündü. Minik organları, küçük kemikleri... Vaftiz Anne Dory ayda bir kuşun parmaklarını saymamı söyledi. Muhabbet kuşunun parmaklarında eksik varsa bunun nedeni kenelerdi. Soluk alışlarını da dinlemeliydim. Soluk alırken “klik” sesi işitsem bu, solunum yollarında kuş paraziti olduğunun işaretiydi. Vaftiz annem Dory muhabbet kuşlarıyla ilgili her şeyi biliyordu. Dükkânda satılan hasta bir muhabbet kuşuna acımamanın çok önemli olduğunu söyledi.

“Acımak hasta muhabbet kuşunu yaşama döndürmez. Ne yaparsan yap, solunum yolu sorunları onu öldürür.”

Billy Boy’u öldüreceğinden korktuğum için ona karşı duyduğum acımayı bastırmaya çalıştım, ama acıma hep geri geliyordu. Bana kalırsa Billy Boy’un yaşamında hiçbir şey yeşermemişti, umutlarını karıncalar yemişti, annesiyle babası bir trenin altında ezilmişlerdi.

Vaftiz Anne’nin ne kadar iri olduğunu unutmuştum. Beni kucakladığı zaman karnındaki katlar arasında kayboluyordum. Her şey boğuklaşıyor ve kararıyordu, içindeki borulardan akan suyun sesini işitebiliyordum. Evden sekiz kilometre ötedeki de-

nizin sesi gibi gurulduyordu. Hint Okyanusu. Köpekbalıklarıyla dolu bir deniz. Golden Mile denen plajdaki cankurtaranlar her sabah köpekbalığı ağlarını denetlemek ve deniz yüzmek için güvenli olmadığı zaman bunu hoparlörlerle duyurmak zorundaydılar. O zamana dek ben denizden koşarak çıkmış olurdum ve köpekbalığı yakalanıncaya dek kumun üstünde beklerdim. Onlar köpekbalığını yakalarken plajdaki tabelaları okurdum:

DURBAN BELEDİYESİ
BU YÜZME ALANI YALNIZCA
BEYAZ İRKİN KULLANIMINA AÇIKTIR

Plaja girmesine izin verilen siyahlar yalnızca dondurma satıcılarıydı; sıcak kumda çıplak ayak yürüyorlar, ellerindeki çanı çalarak, “Eskimo, çikolatalı dondurma,” diye bağıryorlardı. Kimi zaman sörf tahtalarıyla çok uzağa açılan beyaz oğlanlar bir bacakları kopmuş olarak kıyıya dönerlerdi, ertesi gün vaftiz annem onların gazetede yayınlanan fotoğraflarını gösterirdi. Bana köpekbalıklarından daha çok tenyalardan korktuğunu söyledi. Sarman halının üstüne kusunca, kusmakta tenya olabilir diye kollarını iki yana açarak çığlık attı. Yardımcısı Caroline yeri temizlerken Hanım gözlerini kapadı, yumuşak beyaz ellerini dudaklarına götürüp ciyakladı. O zaman tenya köpekbalığını yutabilir gibi geliyordu bana; korkunun mantıklı bir boyutu yoktu, daha da ötesi korku *çift eşeyliydi*. Vaftiz annem tenyaların çok uzun bedenlerinde hem dişi hem erkek organları taşıdıklarını söyledi: “Onlarda birbirine karışmış testisler ve yumurtalıklar vardır,” çift eşeyliydiler, ama bu yeterince korkutucu gelmiyorsa, “Çiğ et yiyen her insan kendilerinin de tenyalarca yeneceğini bilmeli.”

Durban'daki evin dış kapısına bir levha telle bağlanmıştı:

SİLAHLA KARŞILIK VERİLİR

Ne anlama geldiğini sorduğum zaman, her şeyi bilen vaftiz annem seve seve açıkladı: “Siyahlar eve girip bizi soyarlarsa kocam, saygıdeğer Edward Charles William’ın onları vuracağı anlamına geliyor, ama sakın annene söyleme. Bizimle kalırken hiçbir şeyden endişelenmen gerekmiyor.” O zamana dek köpekbalıklarıyla, tenyalarla, silahlarla tanıştırmıştım. Çift eşeylilerle. Ve orkidelerle. “Gel bahçedeki orkidelerime bak. Çiçekleri küçük ama büyüklerden daha çok kokuyor.”

Vaftiz Anne Dory’nin yarı tropikal Durban’daki bahçesinde beni bir mucize bekliyordu, bir göz aldanması, bir düş, bir çeşit çizgi kahraman. Natal’ın mavi göğünün altında bir palmiyeye yaslanmış, uzun güneş yanığı bacaklarına konan sinekleri kovalayan canlı bir Barbie bebek vardı. Güneş ışığının altında bir şey parlıyordu. Boynundaki altın zincirin ucunda altın bir M harfi asılıydı. Gözüm kamaştı. Nasıl olmuşsa Vaftiz Anne Dory plastiğe benzeyen ince, sarışın bir kız doğurmuştu.

“Selam, ben Melissa. Pretoria’daki steno kursundan şimdi geldim. Bana merhaba demeyecek misin? Kilisede değiliz, yüksek sesle konuşabilirsin.”

Barbie’nin bütün havasını yitirip naylon saçlı sıradan bir oyuncağa dönüşmesi gibi, pastel mavi mini etek giyen canlı Barbie sahnede belirmişti.

“Gel bebeğim. Yatak odamda oturup konuşalım.”

Melissa on yedi yaşındaydı, saçları arı kovanı gibi kabarıktı, siyah kirpik boyasıyla dolu kavanoza batırdığı küçük bir fırçayla kirpiklerini boyuyordu.

“Hey, sen konuşmaz mısın? Aaaah. Konuşmak zorunda değilsin. Ama bak, sekreterlik sınavlarına giriyorum. Steno çalışmalıyım, onun için benimle hızlı hızlı konuşursan söylediklerini yazarak pratik yapmış olurum. Pitman kodu deniyor buna.” Melissa dolmakalemini çıkarıp elimin üstüne bir şeyler karaladı. “Burada, Durbs’a hoş geldin küçük arkadaşım, yazıyor.”

Melissa’nın yatağına oturmama ve plastik bir tarakla bütün başını kaplayıncaya kadar saçını kabartmasını izlememe izin vermesi bir onurdu. Yatağının altında kristal bir kül tablası vardı. Pembe satenden kuştüyü yatak örtüsünün kenarlarındaki beyaz ponponların arasından onu görebiliyordum. Melissa gizli gizli sigara içiyordu, annesi izmaritleri görmesin diye yatağının altında bir tabla bulunduruyordu. En sevdiğim an, Melissa rimelle kaskatı olmuş kirpiklerinin altında gözlerini kısmış bakarken, arı kovanı biçimindeki saçlarına altın rengi ince uzun kutudaki saç spreyini sıkıttığım andı. Rimelle kaskatı olmuş kirpikler. Kutudan çıkan tatlı kimyasal madde ağır kesici gibiydi. Melissa’nın kendini boyayışını dehşete kapılmış saygılı bir sessizlik içinde izledim. Plastik insanların en ilginç insanlar oldukları düşüncesi bende önce Barbie’nin boyalı mavi gözlerinde, sonra Thandiwe’yi sorduğum her zaman Maria’nın boyalı kahverengi gözlerinde ve son olarak Melissa’nın gençlik laboratuvarında doğmuştu. Rujun, rimelin, göz farının “boya” diye adlandırılması beni heyecanlandırıyordu. Dünyanın dört köşesinde kendini boyayan insanlar vardı ve bunların çoğu kadındı.

“Hey dilsiz kız, ben de senin saçını yapayım. Kucağıma otur saçına biçim vereceğim.”

Melissa’nın yardımıyla üzgün, hassas atkuyruğum başımın tepesine tokalarla tutturulmuş altın rengi egzotik buklelere dö-

nüştü. Melissa film yıldızına benzediğimi söyledi. Kulağımda elmastan, yakuttan küpelerin, yakamda ve kollarımda drapelelerin olmaması tek eksiğimdi. Gözlerim yeşil olduğu için en çok zümrüt yakıştırdı bana. Çocuklarım olduğunda yakutlarımı onlara verirdim; çünkü “amaçlarına ulaşmış” olurlardı. Amaçları neydi?

Güzel olduğumu, tırnaklarımı fırçalayarak temizlemeyi akıl edersem günün birinde baş döndürücü bir erkeğin elimi tutarak uzun uzun öpeceğini söyledi. Sonra önümde diz çökerken ben onun saç ayırımına bakacaktım ve o karısı olmam için yalvaracaktı. Büyüdüğüm zaman Melissa gibi olmayı umuyordum. Onun gibi sigara içecek, kâğıtlara Pitman kodlarını karalayacak ve daha sonra giymek üzere stilettolarımı arka koltuğa atarak yalınayak araba kullanacaktım.

“Araba kullanırken asla ayakkabı giyme küçük arkadaşım, en iyisi öyle.”

Ama her şeyden önce tek gözlü babasının yanından parmak uçlarımda yürüyerek geçmeli, ona görünmez olmalıydım. Edward Charles William’ın gözlerinden biri camdı biri gerçek. Melissa babası gençken bir rugby maçında birisinin gözünü çıkarttığını söylemişti; şimdi ikisi birbirine uymuyordu. Cam gözünde eflatun pırıltılar vardı. Göz çukurunda ateş yanıyor gibiydi. Kendime bir kural koymuştum: Yalnızca cam gözüne bak. Asla gerçek gözüne yakalanma. Cam göz görmeyen gözdü ve babanın ondan korktuğumu görmesini istemiyordum. Edward Charles William kral gibiydi. Masanın başına karısıyla ve tek kızıyla oturduğunda hepimizin, hatta gri renkli köpek Rory’nin kuyruğunu sallayışının Edward Charles William’ın cam gözünde yansıdığını görüyordum.

“ROOOREEEEE! Otur! Otur!”

“Babaaa. Aman baba, yeni küçük arkadaşımın ödünü ko-partıyorsun! Sen ona aldırma dilsiz kız, aslında kedi gibidir.” Melissa pembe ojeli parmağını babasına salladı, viski bardağını doldururken ona göz kırptı; buz getirmem için beni mutfığa yolladı.

Mutfakta durmuş pencereden dışarı bakarken elimdeki buzlar eriyordu. Buz bana babamla yaptığımız kardan adamı anımsattı. Yakında sekiz yaşında olacaktım ve o hâlâ gelmemiştii. Yemek masasına döndüğümde Edward Charles William sıcak ellerimde eriyeye eriyeye küçücük kalmış buz parçalarını görünce öfkelenmiş benziyordu. Melissa beni korudu.

“Baba, baba üç saniyede erimeyen buz yapmak bu kadar zor mu? Bunun yolu ne, baba?”

Babama bir şey sormak istesem bunu kafamın içinde yapmak zorundaydım. Melissa, “Beni balık tutmaya götürür müsün?” diye sorsa, babası, “Evet” derdi. Ben de babama beni balığı götürüp götürmeyeceğini sorardım. Onun hayali yanıtı, “Balık tutmak tehlikelidir,” olurdu. “İğne parmağına saplanabilir.” Ya da, “Baba bugün ağacın tepesine kadar tırmandım,” diyebilirdim, o da, “Ağaca tırmanmak tehlikeli, tepeye kadar tırmanma. Yarı yola kadar çık ve asla aşağı bakma!” diye karşılık verirdi.

Sanırım Edward Charles William benim Durban’da onlarla birlikte yaşamamı istemiyordu, ama Vaftiz Annem Dory, “‘Düzenli’ bir evde yaşamalısın,” dedi, “en azından bu kadarını yapabiliyorum.” O ve “zavallı, zavallı” annem yatılı okula birlikte gitmişlerdi, sırayla nöbet tutup yorganın altına girer, el feneriyle kitap okurlardı.

Edward Charles William’ın hepimizin dili olan İngilizceyi nasıl konuştuğuna dikkat ettim. Çoraplarını istediği zaman,

bir hizmetliye bağırarak getirmesini söylüyordu. Akşam duşa girerken havlu istemek için yine bağıırıyordu. Havlu, çorap sözcüklerini söylemiyor, yalnızca hizmetlinin adını söylüyordu. Hizmetlinin adı çorap, havlu anlamına geliyordu.

Ayakkabılarının cilalanması gerektiğinde bahçıvan yapıyordu o işi. Dört çocuğu, dokuz torunu ve gri saçları olmasına karşın Edward Charles William ona “oğlum” diyordu. Adı Joseph’ti, Edward Charles William’a “Efendim” diyordu. Edward Charles William’ın onunla konuştuğu dil İngilizceydi, ama tonu tümüyle başka bir dil gibiydi. Başlangıçta (hiçbir zaman nereden başlayacağımı bilemem) Edward Charles William’ın ses tonu onun bir şeyden çok keyiflendiği duygusunu uyandırdı bende. Edward Charles William biraz daha az mutlu olmalıydı. Bu düşünce beni güldürdü, her gülüşümde birazcık mutlu oldum, bu da benim mutluluğun her zaman iyi bir şey olmadığı üzerine yeni düşüncemi bulandırıyor, ama bu konuda yapabileceğim bir şey yoktu.

“Hanım ve Bey” her pazar arabayla gezmeye gittikleri için Joseph’le gölgedeki otların üstünde oturuyorduk; Joseph etli turtasının yarısını bana verdi. İlk kez sol elinde iki parmağının olmadığına dikkat ettim. Parmaklarına ne olduğunu sorunca, kapıya sıkıştırdığını söyledi. Bana Zuluca ikiye kadar saymayı öğretti. Bir Ukunye’ydi, iki Isibili. Ya da tam tersi. Güney Afrika’da bir yerlerde Joseph’in iki parmağının sıkıştığı bir kapı olduğu düşüncesi beni rahatsız etmeye başlamıştı. Sonra ona babamın siyasi tutuklu olduğunu söyleyince o da bana ağabeyinin Jo’burg’daki evine polis baskın yaptığında bir Alman çoban köpeğinin iki parmağını koparttığını anlattı. Nelson Mandela’yı arıyorlardı. Ona annemle babamın Winnie ve Nelson Mandela’yı (ÖMÜR BOYU Robben Adası’nda tutsak

kalacaktı) tanıdıklarını söyleyince bunu Hanım'a ve Bey'e, hatta Billy Boy'a anlatmamam için beni uyardı. Kalan parmakları ve başparmağıyla tuttuğu etli turtayı silip süpürürken, yumurtlamayacaksa kuş yetiştirmenin ne anlamı var ki, dedi. Amaganda. Zuluca yumurta demek. Hanım'ın mavi kuşu mavi yumurta yumurtlasa ne güzel küçük bir yemek olurdu.

Her gece Billy Boy'un kafesinin üstüne gri bir battaniye örtülüyordu. Babamın da üstünde gri bir battaniyeyle uyuduğunu biliyordum, anneme yazmıştı.

"Buraya gel küçük arkadaşım, durmadan annemin muhabbet kuşuna gözünü dikip bakarken beni korkutuyorsun." Melissa kollarını sırtıma dolayıp ayaklarımı yerden kesti.

"Şimdi benim peşimden söyle, YÜKSEK SESLE KONUŞABİLİRİM."

"Yüksek sesle konuşabilirim."

"Yüksek sesle konuşabilirim. DAHA YÜKSEK."

"Yüksek sesle konuşabilirim."

"BU YÜKSEK DEĞİL. Bağırıncaya kadar seni yere indirmeyeceğim."

Küçük bir çılgılla denedim. Oldukça gerçek gibi çıkınca Melissa beni yere indirdi.

"Bana bak, gülümsediğin zaman gerçekten gülümsemediğini biliyorum. Bütün dişlerini göstererek bana gülümse. Bu iyi. Hadi uzay aracını şehre götürelim."

Uzay aracı Vaftiz Anne Dory'nin yeni otomobiliydi. Öyle şişmanlamıştı ki eski arabasına sığmıyordu. Kimi zaman onu mutfakta küçük ağzına avuç dolusu köfteyle patatesi tıktırırken görürdüm. Uzay gemisi parlak gümüş rengiydi, krem rengi deriyle kaplı koltukları tertemizdi. Yeni otomobilin lastiği

patlasa Vaftiz Anne Dory kaza yapsa, hastaneye götürmek için kimse onu yerinden kaldıramasa ne olur?

“Annen neden o kadar şişman.”

Melissa bana doğru soludu, sertçe ayak parmaklarıma bastı. Sonra omzumu çimdikledi.

“Bu kadar kaba olma aptal kız. Annem kendi etinin içinde tutsak. Oradan çıkamıyor.”

“Neden?”

“O öldü, sonra zombi olarak geri geldi.”

“Olamaz!”

“İsa’nın da zombi olduğunu bilmiyor musun? Öldükten sonra dünyaya geri geldi.”

Melissa araba anahtarlarını yüzüme doğru salladı.

“Özür dilersen sana tavşan ekmeği alırım.”

“Tavşan ekmeği nedir?”

“Harikadır. Ama kimseye seni nereye götürdüğümü söyleme sakın, özellikle de babama. Tamam mı?”

“Tamam.”

“Bunu güzelce ve yüksek sesle söyledin. Kızlar yüksek sesle konuşmalı, çünkü zaten kimse onları dinlemiyor.”

Melissa’nın gizli bir yaşamı varsa, bu benim plastik insanlardan beklediğim bir şeydi zaten. Plastik insanların gizleyecek şeyleri vardır; Melissa’nın gizlediği şey erkek arkadaşının yaşadığı şehir merkezindeki yemek yenecek yerleri bilmesiydi. Gittiğimiz yer sineklerin uçtuğu çöp dolu yan sokakta bir kafeydi. Yerdeki oluklarda patates kabuklarının, çürük havuçların altında yemek artığı kemikler kümelenmişti. Kafeye girdiğimizde kasanın başına oturmuş gazete okuyan bir Hintli başını kaldırıp, “Hey, Lissa! Yemek saati geldi mi?” diye bağırdı. Dişlerini turuncuya boyayan bir şey çiğniyordu. Adam,

“Hey, Lissa!” diye bağıınca parmaklarıyla tabaklarındaki köriyi gövdeye indiren Hintli aileler başlarını kaldırdılar, sonra yine önlerine baktılar. Sanırım yeniden önlerine bakmalarının nedeni bizim beyaz oluşumuz ve orada bulunmamamız gerektiği idi.

“Teşekkürler Victor. Küçük arkadaşım için de bir tabak. Jo’burg’dan yeni geldi.”

Melissa beni bir masaya doğru yönlendirip, “Otur,” dedi. Bir köpeğe emreder gibi oturmamı söyleyince öfkelenmiştim, kesinlikle onda da babasının ses tonundan bir şeyler vardı. Melissa “efendi”nin ses tonunu kapmıştı, bir aspirin içip terleyerek bunu bedeninden atmalıydı. Hapşırımaya başladım. Ben durmadan hapşırırken Victor bir kutu Fanta getirip açtı.

“Demek Jo’burg’dansın?”

“Evet.”

“Ajay buralarda mı bugün?” Melissa yeni ses tonuyla sözümüzü kesti.

Victor portakal rengine boyanmış parmağını uzatarak birisini işaret etti. Hintli bir genç kafeden içeri giriyordu. Parlak gri bir takım giymişti, ayağında yılan derisi ayakkabılar vardı; Melissa’yı görünce gülümsedi.

“Ben yemeklerinizi getireyim.” Victor talaşların üstünden yürüyüp yanımızdan ayrılırken yerdeki boş bir sigara paketini tekmeyle bir masanın altına fırlattı.

Tavşan ekmeği, içi oyulmuş yarım beyaz ekmeğe doldurulmuş körili etti. Çorba kaşığıyla yemeğimi yerken Melissa’nın Victor’un oğluyla kırıştırmasını izledim. Ajay omuz silkiyor “gelecek salı” günüyle ilgili bir şeyler söylerken Melissa boyalı gözlerini tavana doğru yuvarlıyordu. Ajay Melissa’nın sigarasını yaktı, sonra kendininkini; ikisi birlikte sigara dumanıyla havada halkalar yapmaya başladılar. O halkalar yeryüzündeki en güzel

seylerdi. Kimi zaman birbirlerine yaklaşıyor, tam değecekken eriyip yok oluyorlardı. Hava pirinç kokuyordu. Ve baharat. Halkalar ve pirinç ve baharat ve Melissa'yla yılan derisi ayak-kabılı Ajay'ın yakın duruşları ve rimelli kirpikleriyle Melissa'nın Ajay'ın gömlek koluna dokunuşu; bütün bunlar her şey yolunda gittiği zaman yaşamın nasıl olabileceğini gösteriyordu.

Victor masamıza dönüp bizimle oturunca her şeyi berbat etti, çünkü siyasetten söz etmeye başladı. Melissa ona babamın apartheid yüzünden hapiste olduğunu söyledi. Victor büyükbabasının Natal'da şeker kamışı tarlalarında çalışmak üzere Hindistan'dan geldiğini anlattı. Victor, greyfurtuma her bir kaşık şeker koyuşumda ve bunun sonucunda dişlerim çürüdüğünde Güney Afrika'da beyaz altını yetiştiren kişinin büyükbabası olduğunu anımsamamı söyledi – onun “kurumunda” her zaman babamı bekleyen bir tavşan ekmeği olduğunu da ona iletmeliydim. Başımı sallayarak ilgileniyormuş gibi görünmeye çalıştım, ama aslında masanın altında Ajay'ın elini tutan Melissa'ya bakıyordum. Bu aşksa yasak bir aşktı. Bunu ben bile biliyordum. Kafedeki herkes biliyordu. Siyaset greyfurların ve el ele tutuşmaların arasına girmişti. Siyasetten bıkmıştım, sigara içip dumanıyla pirinç kokulu havaya doğru halkalar yapabileceğim, küçük parmağımı yakışıklı bir adamın gömlek konundan içeri sokabileceğim günün gelmesini istiyordum.

Otoparka gittiğimizde Melissa araba anahtarlarını ararken sandaletlerini çıkararak tutmamı söyledi. Hiçbir zaman ayakka-bıyla araba kullanmazdı, bu onun “özelliğiydi”; erkek arkadaş-ları ayakkabıları sımsıkı göğüslerinde tutarken o çıplak ayağıyla gaza basar, The Shangri-Las'tan hit şarkılar söylerdi.

“Aman bee... Sanırım anahtarları Victor'un dükkânında bıraktım!” Melissa telaşla çantasını karıştırırken ben uzay ara-

cının yanına park etmiş arabaya bakıyordum. Benim yaşlarımda bir kız arka koltukta oturmuş kucağında bir şey tutuyordu. Biriyle konuşur gibi dudakları kıpırdıyordu ama görünürde konuşacak kimse yoktu.

“Bak, kız kendi kendine konuşuyor.”

Melissa çıplak ayaklarıyla yağlı çimentonun üstünde yürüyerek Bentley’nin camından içeri baktı.

“Ne yapıyor biliyor musun?”

“Ne?”

“Bir tavşanla konuşuyor!”

“Tavşan ekmeğiyle mi?”

“Hayır! GERÇEK bir tavşan.”

Doğruydı. Kızın kucağında beyaz bir tavşan vardı. Dik kulaklarının kızın çenesine dokunduğunu görüyordum. Aynı anda bir kadınla adam arabaya doğru geldiler, arabanın anahtarları adamın belinden sarkıyordu. Arabanın kapısı açılır açılmaz kızın dudaklarındaki kıpırtı kesildi. Kadın bizi görünce güldü, ama gerçek bir gülüş değildi.

“Tavşanını veterinerine getirdik. Gözleri yapış yapış.”

Kocası yüksek tiz bir sesle karısını taklit ederek söylediklerini yineledi.

“GÖZLERİ YAPIŞ YAPIŞ! GÖZLERİ YAPIŞ YAPIŞ!”

Karısının yüzü kızarıırken o tekrar tekrar söylemeyi sürdürdü.

Hiç de karısınınki gibi çıkmıyordu sesi. Kimi taklit ettiğini sanıyordu acaba? Adamın içindeki yüksek ses anneminkine ya da Maria’ninkine ya da benimkine ya da Melissa’ninkine, hatta taklit ettiği kadınıninkine benzemiyordu. İpucu şuydu: Kendisi gibiydi çıkardığı ses.

“İŞTE BULDUM!” Melissa’nın anahtarları her nasılsa, sürekli yanında taşıdığı steno kitabının içine girmişti.

“UMARIM KÜÇÜK TAVŞANIN DAHA İYİDİR,” diye seslendi kıza. Çıplak ayağını gaz pedalına bastırıp uzay aracını parktan çıkarttı.

“Sence tavşanına ne söylüyordu?”

“Bilmem. Bu onun sırrı.”

“Neden sır olsun ki?”

Melissa boyalı gözleri yola kenetlenmiş, beton köprüye doğru sağa dönerken omuz silkti. Birden gök gürlemeye başladı.

Trafik ışıklarında çıplak Afrikalı çocuklar kollarını uzatıp avuçlarını açmış dileniyorlardı.

“Tavşanına söylediği sır neydi?”

Ilık yağmur damlaları arabanın camını iyice ıslatmaya başlamıştı.

“Diyordu ki, ‘Neden annemle babam birbirlerini sevmiyorlar?’”

4

Gülümsemenin kimi kızların taktığı sihirli bilezikler gibi olduğunu biliyordum. Küçük periler ve kalpler şans getirmek ve onları kötü gözlerden uzak tutmak için, güneşten bronzlaşmış bileklerinde sallanıp duruyordu. Dudaklarını araladığın anda kafanın içini açıyor olsan da, gülümseme insanları kafanın içinden uzak tutmanın bir yoluydu.

Vaftiz Anne Dory beni yerel manastır okuluna göndereceğini söylediğinde ben de böyle gülümsedim. Bunu söylerken

elinde Billy Boy'un kanat tüylerini düzeltmek için küçük bir makas tutuyordu.

"Tüyler parlak ve dolgun olmalı." Tombul parmağıyla Billy Boy'un göğsünü okşuyordu. "Bu göğüs kemiği. Olması gerekenden biraz daha dışarıda duruyor. Sanırım Billy Boy biraz zayıf. Bu akşam her zamankinden daha çok yem vereceğim ona."

"Manastır nedir?"

"Öğretmenlerin rahibe olduğu bir okul."

"Rahibe nedir?"

"Yüce İsa'yla evlenmiş kadınlardır."

"Öyle mi! Durbs'e giden uçaktaki hostes de evleniyordu. Bana yüzüğünü göstermişti."

"Ama Yüce İsa'yla evlenmedi. Herhalde adı Henk van de Plais ya da öyle bir şey olan bir adamla evlenmiştir. Bu tümüyle farklı bir şey."

Yüzü zombi gibi solgundu. "Muhabbet kuşunun çevik ve oyuncu olması onun sağlıklı olduğunu gösterir. Billy Boy her zamanki gibi cıvılamıyor." Billy Boy'un tüylerini düzeltmeyi bitirince onu yeniden kafesine kilitledi. Kafesi kapatmak için küçük kolu nasıl kullandığını gözledim, böylece ben de Billy Boy'u kaçırmak için ne yapacağımı öğrenecektim.

"Aziz Anne Manastırı'nda rahibeler çok iyi öğretmenler. Lütfen kediye ve tenyalarını Billy Boy'un kafesinden uzak tut."

Kediye kucağıma alıp elimi sarı tüylerinin arasında ısıttım. Tenyası olmadığını biliyordum. Belki Vaftiz Anne Dory'nin içinde tenyalar vardı! Hep açtı, içindeki bir şeyler onu yiyiyordu belki de. Kedi benim odamda uyumayı seçmişti. Melissa kendi pembe satenden kuştüyü yastıklarına dönmezse kulaklarını kesmekle korkuttu Sarman'ı, ama o belli ki bu riski göze almış-

tı. Sarman benimdi. Melissa manastırda öğrenciyken oradan nefret etmişti. Sekreterlik okuluna gittiğinden, Rock Shandys içmeye başladığından, Üç Maymunlar'da ya da Wimpy'de Pietermaritzburglu kız arkadaşıyla tanıştığından beri dua etmeyi bırakmıştı.

"Manastır'daki kızların seni ucube sanmalarını istemezsin değil mi?"

"Hayır."

"O zaman yüksek sesle konuşmalısın. Şunu bil: Kayıt defterindeki Yahudi soyadlı tek kız sen olacaksın. Manastır koridorlarında kaybolursan burnunu kullan." Melissa göz boyaları akıp yüzünün her yanına bulaşınca kadar güldü, ben de ona katıldım çünkü onun küçük arkadaşıydım.

Aziz Anne iyi yetişmiş, beyaz Katolik kızlar için bir okuldu. Koridorlar arasında başı öne eğik küçük bir Meryem ve çocuğu heykeli duruyordu; kollarının arasında bebeğiyle üzgün anne. Durban sokaklarında Afrikalı annelerin çoğu bebeklerini sırtlarına bağlayarak dolaşırlar, ama beyaz bebeklere bakıyorlarsa onları pusetlerle gezdirirler. Meryem'in bebeğini taşıyacak bir bakıcısı var mıydı? Kendi annem beni özlüyor mu, diye merak ettim. Öyle umuyordum. Belki de ben Tanrı'nın rahibeler baksın diye gönderdiği kutsal bir yetimdim. Taş bir sütuna dayanarak elleri yaralı, alçı İsa heykeline baktım. Bana yeniden Johannesburg'daki okulumdaki Piet'i düşündürdü. Tentürdiyot lekesi geçmiş miydi?

Rahibeler yaşamlarını bana okuma-yazma öğretmeye adanmış gibiydiler. Her gün sınıfta yanıma çömeliyor, beyaz yumuşak elleriyle plastik hamurunu usul usul biçimlendirerek A'lar, B'ler, C'ler yapıyorlardı. Harfin adını sorduklarında yetim bir azizenin yapacağı gibi başımı eğiyor, "A, Be, Ce," diye fısıltı-

diyordum; onaylayarak başlarını sallıyorlardı. Okuyup yazmayı iki yıl önce öğrendiğimi söylemenin kabalık olacağını düşünüyordum. Aslında Golden Mile'daki tüm tabelaları plastik hamurunun yardımı olmadan okuyabiliyordum.

YÜZME ALANI YALNIZCA BEYAZ IRKTAN İNSANLARIN KULLANIMINA AYRILMIŞTIR.

Rahibe Joan tespihinin onluk bölümlere ayrıldığını anlatı. On boncuk on yıl demekti. Babam on yıl dönmeseydi ne olurdu? Sahilin beyaz ırkın kullanımına ayrılmış bölümünde on yıl yüzsem, ama bir daha babamı görmesem ne olur? Normal olmayan beyaz ırkla yalnız kalırdım. Onlarla tam anlamıyla yalnız kalır, yarı tropik denizde sık gözlü ağılardan kurtulmayı beceren Büyük Beyaz Köpekbalıkları'nın merhametine sığınan sörfçüler gibi onların merhametine kalırdım.

En yaşlı rahibe bir M uzattı. "Melissa'nın M'si," diye fısıldadım. "Evet, Melissa nasıl?" Rahibe Joan M'den sonra geldiğini bildiğim N harfini yapıyordu. Dört yaşından beri biliyordum.

"Sekreterlik okuluna gidiyor."

"Dersleri nasıl gidiyor?"

"Steno öğreniyor."

Melissa'nın (Melissa'da iki S vardı ama biz daha N'deydik) bir ay araba kullanmama cezası aldığını söylemedim Rahibe Joan'a. Bunun nedeni Ajay'ı amcasına götürmek için uzay gemisini kaçırmasıydı. Edward Charles William bir gece önce saat 1.15'te arabanın yerinde olmadığını görünce karısına beni uyandırmasını söylemişti. Vaftiz Anne Dory beni sürükleyerek

oturma odasına götürdü; Edward Charles William yüzünü yüzüme öyle yakınlaştırdı ki burnum yamuldu.

“Tombul suratın nerde olduğunu biliyor musun?”

Cam gözüne bakarak başımı salladım.

“Bir oğlanla mı görüşüyor?”

“Hayır.”

“Hintli bir oğlan mı?”

“Hayır.”

“KIZIMIN KAFFİR¹ BİR SEVGİLİSİ VAR! KALMAK İÇİN TAM YERİNE DÜŞTÜN, DEĞİL Mİ, Hİ?”

Vaftiz Anne Dory, “Ondan uzak dur,” diye yalvarırcasına cıyakladı. “Çocuğu rahat bırak. Zavallı annesine ne diyeceğim?” O sırada sarman kedi yumuşak patilerini birbirinin üstüne atmış kanepede uyuyordu.

Edward Charles William elini cam gözünün üstüne koyunca göz yerinden fırlayacak diye ödüm patladı. Aklımda bir tümce oluştu. Sahildeki tabelada yazan gibi bir şeydi:

CAM GÖZ

YALNIZCA BEYAZ IRKTAN İNSANLARIN KULLANIMINA AYRILMIŞTIR.

Edward Charles William, Melissa’yı bulmak için polis çağıracağını söyledi. Polis mi? Babamı alıp götüren adamları mı? Uzay gemisi araba yoluna girerken Melissa kendisiyle aynı anda gelen polis arabasına korna çaldı, camı indirip tatildeymişçesine el salladı.

1 Güney Afrika’da beyaz olmayanlara söylenen ırkçı bir söz. (ç.n.)

“Selam çocuklar! Annemin uzay gemisini çalmadım, gerçekten. Kaçırıldım.” Polisler güldüler, onlar gittikten sonra Melissa deliye döndü. Babasına “siktiğimin Nazi’si” dedi, sonra bana artık arabayı alamayacağına göre Ajay’la buluşmak için bir yer bulmasının zor olacağını söyledi. Güney Afrika boktan bir yerdi, Sarman boktandı, Rory boktandı ve ben dilsiz bir ucubeydim.

“Hâlâ korkunç küçük Barbie’n gibi bir bebek olmak istiyor musun?”

“Evet.”

“Nasıl hem bir bebek hem de azize olabilirsin? Gözlerini oyup çıkaran Azize Lucy’yi biliyor musun? Ama yine de görebiliyordu, çünkü ölünceye kadar bir şeyler görüp durursun. Ajay’ı göremezsem ölürüm daha iyi.”

Plastik hamurundan O harfi yapmakla uğraşan Rahibe Elizabeth, Rahibe Joan’un kendisine gülümsediğini görmedi. Dindarca başımı sallayıp onun aslında yarım bir gülümseme olan gülümseyişini taklit ettim; sanki tam bir gülümsemenin ileri gitmek olduğuna karar vermişti. Bana uzattığı O aklıma Melissa ile Ajay’ın sigara dumanıyla yaptıkları aşk halkalarını getirdi, ama oldukça yüksek sesle, “Omletin O’su. Oyunda da, oltada da bir O var,” dedim.

“Evet. Aferin. Vaftiz annenle kalmaktan mutlu musun?”

Mutlu mu? Çirkin, siyah okul ayakkabılarıma baktım. Mutlu? Mutluda iki U vardı. Rahibe Elizabeth’in plastik hamuruyla U harfini yuvarlamaya başladığını görebiliyordum. Belki de plastik hamuruyla oynamak rahibeleri mutlu ediyordu! Belki de ben kitap okurken onlar gün boyunca plastik hamuru yuvarlamalıydılar! Kitap okuduğumu, baştan sona bir sürü kitap okuduğumu biliyorlar mıydı? Melissa’nın sandığı gibi onlar da

benim aptal olduğumu mu sanıyorlardı? Mutlu muydum? Mutlu olmam mı bekleniyordu?

Bir süre sonra Rahibe Joan elimi kendi kutsal elinin içine alıp Tanrı'ya inanıp inanmadığımı sordu.

Aklımdaki Tanrı resmi babamla yaptığımız kardan adama benziyordu. Kardan adam Tanrı'ydı. Soğuk ve ölüydü ama durmadan onu düşünüyordum. Yanıtlamak yerine çantamı açıp babamın Durban'a gönderdiği mektubu gösterdim. Yüksek sesle okursam plastik hamurundan harfler yapmaya son veririz gibi gelmişti.

Sevgili kızım,

Rahibelerin o kadar iyi insanlar olmalarına sevindim. Düşüncelerini kafanın içinde tutmayıp mutlaka yüksek sesle söyle.

Gökyüzüne öpücükler gönderiyorum.

Bütün sevgimle, Baban.

Rahibe Joan elimi sıktı.

"Baban düşüncelerini yüksek sesle söyle derken sesini daha yüksek çıkarmanı kast ediyor."

"Tanrı'yla mı daha yüksek sesle konuşmalıyım?"

Evet demesini bekledim ama susuyordu. "Satır aralarını oku," sözünü ilk kez o zaman anladım.

5

Düşüncelerimi kafamın içinde değil yüksek sesle söylemem istenmişti benden, ama ben yazmaya karar verdim. Saat sabahın beşiydi, Rory'nin havuzdaki sazlık kurbağalarına havladı-

ğını işitebiliyordum. Bir tükenmez kalem bulup düşüncelerimi yazmaya başladım. Kaleminden çıkıp kâğıda geçen şeyler aşağı yukarı, bilmek istemediğim her şeydi.

Babam yok oldu.

Thandiwe banyoda ağladı.

Piet'in alnının ortasında bir delik var.

Joseph'in parmaklarını köpek koparttı.

Bay Sinclair bacaklarıma vurdu.

Kavunlar büyüdü ama ben orada değildim.

Maria ve annem çok uzaktalar.

Rahibe Joan Tanrı'ya inanmıyor olabilir.

Billy Boy parmaklıklar arkasında.

Aklım Billy Boy'daydı. Tükenmez kalemi bırakıp oda kapımı açtım. Sessiz olmalıydım yoksa Edward Charles William hırsız olduğumu sanıp evin dışındaki tabelada yazılı olan şeyi bana yapabilirdi.

SİLAHLA KARŞILIK VERİLİR

Eğer ben yazdıklarımın “satır arasındaki” şeyi yapacak, Billy Boy'u özgür bırakacaksam Edward Charles William da SİLAHLA KARŞILIK VERİLİR sözcüklerinin satır arasındakiini yapabilirdi. Sözcükler yalnızca tehdit miydi yoksa ciddi mi? Sopaların, taşların sözcüklerden daha tehlikeli olduğu doğru muydu? Gerçekten, bir şeyleri kâğıda dökmenin amacı neydi? DAHA ÇOK PINKIE AL yazıp onları almamanın amacı, eğer yazmak onları gerçekten almak arzusunu yok ediyorsa, ne olabilirdi?

Usulca yemek odasına girdim. Cilalı masanın üstünde dört kâse, dört gümüş kaşık, dört fincan, dört tabak ve boş bir ekmek sepeti duruyordu. Altın Bukleli Kız kapının üstünde SİLAHLA KARŞILIK VERİLİR tabelasını görse ayıların kulübesine girer miydi?

Koşarak masanın yanından geçip Billy Boy'un kafesinin durduğu salonun kapısından girdim. İlk önce bahçeye bakan pencereyi açtım. Sonra kafesi örten gri battaniyeyi kaldırdım. Billy Boy küçük kahverengi gözlerini açtı. Babamın gözleriyle aynı renkteydi. Parmaklarını saydım. Evet, hepsi tamamdı, sekiz taneydi, demek keneler yememişti. Klik sesi işitecek miyim diye soluk alışlarını dinledim. En son deliklerinin tıkalı olup olmadıklarını anlamak için gagasına baktım. Kolu kaldırıp kafesin kapısını açtım.

Billy Boy kanatlarını açtı. Sonra minik mavi bedenine sımsıkı kapadı. Bir ayağını havaya kaldırdı, durakladı, yeniden tüneğe koydu. Her yerde kuşlar ötüyordu. Natal'ın dört bir yanında günün ilk ışıklarıyla mutluluk içinde uyanan kuşlar, mavi kuşun kaçıp onlara katılması için onu yüreklendiriyorlarmış gibi geldi bana.

Tüm çocukluk endişelerimi Billy Boy'un küçük bedenine yüklediysen taşıyacak çok şeyi var demekti. Çok ağırdı. Ona bir ruh vermiştim, ama aldırıyor gibi görünüyordu. Billy Boy için çok şey düşlemiştim, ona bütün gizli dileklerimi fısıldamıştım. Yaşaması için yeni bir yaşam sunmuştum, ama özgür olmak istemiyordu. O bir kuştı, uçan bir makine olması gerekiyordu, ama özgürlüğünden çok kafesini seviyora benziyordu. Billy Boy için düşlediğim her şey ölmüştü. Ne yapacağımı bilmiyordum. Kendimi ihanete uğramış ve üzgün hissederek,

yaşamını sonuna kadar parmaklıklar arkasında geçirmek isteyen kuşun yanından uzaklaşmaya başladım.

Bir şey oldu. Kanat çırpışları. Şöminenin üstündeki gümüş kâse düştü. Küçük mavi bir nokta. Mavi bir çember. Bahçeden tatlı bezelye kokusu geliyordu. Sarman kuyruğunu dikmiş oturma odasına girerken Billy Boy pencereden uçup gitti.

Ertesi sabah yeni ailemle masanın çevresinde otururken her şey normalmiş gibi davrandım. Kaç yıldır her şey “normal”miş gibi davrandığım için bunda epey başarılıydım. Edward Charles William üstüne İngiliz marmeladı sürdüğü kızarmış ekmekten lokmasını çiğnerken Vaftiz Anne Dory memelerinden daha küçük olan çaydanlıktan çay dolduruyordu. Melissa o gün sekreterlik sınavına gireceği için, şans getirsin diye başındaki arı kovanını her zamankinden on santim daha yüksek taramıştı. Sınav için enerji vereceğini söyleyerek bardaktaki kremalı sodasını içerken Pitman’ın ders kitabını okuyordu. Herhalde Billy Boy gün ışığında bir ağaç tepesindeki yaprakta uyuyordu. Özgürdü. Billy Boy özgürdü.

Okul ayakkabılarımın tokalarını takarken Vaftiz Anne Dory’nin çığlığını işittim. Tokayı üçüncü deliğe geçirirken birkaç kez deneyerek gerekenden biraz daha fazla oyalandım; belki ikinci delik daha uygun olacaktı, hepsini yeniden denemeye başladım. Sonunda Vaftiz Anne Dory’nin yanına gittiğimde küçük ellerini havada sallıyor, durmadan BILLY BOY diye bağıırıyordu. Öğrenmek istediği şeyler vardı. Kafesin kapısı ardına kadar nasıl açılmıştı? Bir muhabbet kuşu kendi kapısını nasıl açabilir-di? Sınava geciken Melissa bir yandan beyaz hırkasını giymeye çalışıyor bir yandan annesinin kâğıt mendillerini getiriyordu.

“Ona bağıрма.”

“Ama küçük muhabbet kuşum yaşayamaz. Ölmüştür bile.”

“Anlaman gerekir anne,” Melissa steno notlarını yazdığı bloknotuna bakıyordu.

“Neyi anlayacakmışım?”

“Muhabbet kuşunu babası sanıyor.”

“Billy Boy muhabbet kuşundan başka ne olabilir ki?”

Eğer bu soru mineral pigmentlerle mağara duvarlarına hayvan resimleri yaptıkları zamandan beri insanoğlunun kafasını kurcalayan bir şeyse Melissa’nın annesi daha oraya varamamıştı. Melissa oturma odasının kapısında durmuş dinlediğini görünce okul kravatımdan yakaladığı gibi beni makyajlı yüzüne doğru çekti.

“BELANI VERSİN. Neden annemin kuşunu kaçırdın?”

Daha yanıt vermeme fırsat kalmadan koşarak odadan çıktı, uzay gemisinin motor sesini, lastiklerinin patikada gıcırdayışını işittim. Edward Charles William sınavı olduğu için Melissa’nın yeniden uzay aracını uçurmasına izin vermişti. Joseph kulübesindeydi; öksürüyordu. Her sabah asıl adı Nkosiphendule olan yardımcı Caroline’ın kahvaltı olarak teneke bir kâsede hazırladığı mısırlı yemek dedikleri sütlü lapayı orada yedi. Hâlâ ayakkabımı tokalamayı başaramamıştım. Ayağımdan çıkıyordu, bir daha denemek için yeniden eğildim. Gümüş rengi küçük şeyi deliğe sokmak çok zordu. Biraz sonra Joseph kulübesinin kapısını açarak içeri girmemi söyledi. Ayakkabımın yarısı ayağımda yarısı dışarıdaydı, onun için yürümekten çok kayarak gittim. Kulübe küf ve parafin kokuyordu. Yerde Joseph’in uyuduğu şilte vardı. Yeşil battaniyeler özenle katlanarak bir iskemleye koyulmuştu. Ceketini köşedeki çengelinde asılıydı.

“Hanım muhabbet kuşunu kaçırdığını söyledi.”

Hanım, Vaftiz Anne Dory'ydi. Efendi, Edward Charles William. Zaman zaman Joseph ona Efendi yerine Bey derdi. Bey, Efendi ve Hanım beyaz ırktandılar ve İngiltere kralıyla kraliçesi gibi, kahvaltıda tütsülenmiş balık yerlerdi.

"Bak." Joseph masa olarak kullanmak için ters çevirdiği tahta kasayı gösterdi. Üstünde teneke kâse duruyordu. Billy Boy kâsenin kenarında hoplayıp zıplıyor, içindeki lapayı gagalıyordu.

"Damda buldum ve ona yatacak bir yer verdim." Joseph gülmeğe başladı. "Ama henüz mavi bir yumurta yumurtlamadığı için birlikte bir lokma bir şey yiyemeyeceğiz. Kâsenin üstünü kapakla kapatacağım, sen de onu Hanım'a götüreceksin."

Billy Boy'u eve götürdüğüm sırada Hanım kanepeye uzanmış, *Aşk Fısıldadığın Bir Sözcüktür* adında bir kitap okuyordu. Hanımı kolay söyleyebilsin diye adı Caroline'mış gibi davranan yardımcı, üstünde çaydanlık ve bir tabağa yerleştirilmiş çilek reçelli bisküviler bulunan gümüş bir tepsi taşıyordu. Hanım tombul parmaklarını uzatarak bir bisküvi aldı. Porselen dişleriyle ısırışını ve çiğneyişini işittim. O anda Billy Boy cikledi. Hanım doğrulup çığlık attı. Küçük dudaklarının her yanına reçel bulaşmıştı, dilinin üstündeki bisküvi kırıntılarını görabiliyordum. Billy Boy'u kafesine koyup kapısını kapattıktan sonra tek sözcük söylemeden telefona doğru yanımdan geçip gitti. Yüksek ama kibar bir sesle Güney Afrika Havayolları'na bağlanmak istediğini işittim.

O öğleden sonra manastırda bir sıraya oturmuş rahibelerin çeşitli suçlar işledikleri için cezalandırılan çocukların ellerine vuruşlarını izlerken yaşamımda bir şeylerin değişmek üzere olduğunu biliyordum. O sırada önümde gerçekleşen suç ve ceza koreografisini izlerken değişecek olan şey her neyse, beni bir başka yere götüreceğini biliyordum. Günahkâr kız avuçlarını

yukarı, cennete doğru açmıştı. Sonra rahibe eline bir cetvel alarak kızın avucuna şaplattı, iki şaplak, hayır, üç şaplak. Vaftiz Anne Dory'nin yuvarlana yuvarlana manastırın koridorunda yürüdüğünü gördüğümde Rahibe Joan çok günahkâr başka bir kızın, Laverne'in elini şişiriyordu. Önceki gün Laverne bana erkek arkadaşının boynunda bıraktığı ısırık izini göstermişti. Evet, gerçekten de onu âşık olduğu için ısırılmıştı. Rahibe Joan, Vaftiz Anne'yle konuşurken bana el etti. Billy Boy'u kafesinden kaçırdığımı öğrendiği için vurarak elimi arındıracaktı.

“Buraya gel.”

Cezalandırmak yerine eğilip ayakkabı tokamı takmaya başlayınca şaşırdım. Rahibe Joan bana Fransızca öğretmişti, yaşamımda o güne kadar başıma gelen en ayrıcalıklı şeydi. Bana Jeanne d'Arc'ı bütün yönleriyle anlatmıştı ve Fransızca ayakkabı demesini öğretmişti. Onun için şimdi bana Fransızca ayakkabı nasıl denir, diye soruyordu. Ben, “*Une chaussure*,” deyince ayağa kalkarak temiz ve serin avucunu alnıma koydu.

“Vaftiz Annen ev özlemi çektiğini, onun için seni annene geri göndereceğini söyledi; bugün okuldaki son günün.”

Gözyaşlarım Rahibe Joan'un kutsal başörtüsüne damlar-ken onun “cehalet çalıları” dediği saçlarını nasıl kazıdığını düşündüm. Düşüncelerimi yüksek sesle belirtmem gerektiğini söylemişti, oysa ben onları yazmayı yeğlemiştim. Kimi zaman yazdıklarımı ona gösterirdim, okumak için zaman bulurdu mutlaka. Okuma yazma bildiğini bana söylemeliydin, dedi. Neden söylememiştim? Bilmiyorum, dedim, okuyup yazmak gibi “aşkın” bir şeyden korkmamalıydın, dedi. Bir noktada haklıydı, çünkü içimde yazmaktan korkan bir yan vardı. Aşkın “öte” demekti, “öte” yazmayı biliyorsam, –her ne anlama geliyorsa– şimdi bulunduğum yerden daha iyi yerlere kaçabilirdim.

Rahibe Joan'a duyduğum sevgiyle içim titredi. Bana inancın bir kaya olmadığını söylemişti. Tanrı bir gün buradaydı, bakmışsın bir gün gitmişti. Bu doğruysa Tanrı'yı yitirdiği günler adına onun için üzüldüm. Hoşça kal demek için Fransızca sözcükler aradım ve bulup söyledim. "*Au revoir Sœur Jeanne*," birden adının Jeanne D'Arc'inkiyle aynı olduğunu fark ettim. Her nedense bu beni daha da çok ağlattı. Ne olup bittiğini hiçbir biçimde anlamayan şaşkın Vaftiz Anne çantasını açarak bir kâğıt çıkarttı.

"Melissa sana bunu vermemi söyledi."

Stenoyla yazılmış bir nottu.

"Hoşça kal benim küçük kurabiye arkadaşım."

6

"İki gün kaldı! Baban eve dönüyor!"

Artık dokuz yaşındaydım, Sam de beş. Sam babasını en son bir yaşındayken görmüştü. Kahvaltıda üstüne şekerle tarçın serpilmiş ekmek yemiş, babamız ön kapıdan girerken ona neler söyleyebiliriz diye yüksek sesle prova yapmıştık.

"Selam. Banyonun nerede olduğunu göstermemi ister misin?"

"Selam. Sana bir roket çizdim."

"Selam! Ayaklarım üç numara oldu."

O sırada annem çarşıdaydı, geldiği zaman giymesi için babama giyecek bir şeyler alıyordu. Annem giysileri özenle yere serip, bakmamız için bizi çağırdığında göğsüm sıkıştı. Orada, kilimin üstünde bir erkek pantolonu, bir çift şık ayakkabı, çoraplar, iki gömlek ve üç parlak renkli kravat seriliydi. Sam'le

ben gömleklerin pamuklu kumaşına dokunduk, başparmaklarımızı ayakkabının tabanına bastırdık, çorapların duruşunu değiştirdik. Evet, bunlar babaların giyeceği türden giysilerdi. İlk  gle yemeği için babama ne çeşit yemekler hazırlayabileceğimizi tartıştık, annem, utangaç davranmamaya, kendimiz gibi olmaya çalışmamızı söyledi. Ciddi ciddi başımızı sallayıp kendimiz gibi olmaya çalıştık.

Sam parka gidince otların arasından bir avuç sigara izmariti topladı. Yolda gelirken cebinde taşıdığı izmaritleri eve varınca küçük cam bir kavanoza koydu. Sam bütün babaların izmaritlerden hoşlandığına inanıyordu. Maria gerçek çocuklarının yaşadığı kendi evine giderken giydiği en güzel giysisini üstüne geçirdi. Ayakkabılarını giymeden önce benden kuru topuklarına vazelin s rmemi istedi.

“Zoo Gölü’nde ne bulduklarını biliyor musun?”

“Ne?”

“İnsan kafası. Bu ayağıma da s r vazelin.”

“ ocuk kafası mı?”

“Hayır. Bir erkek kafası.”

“Babam mı?”

“Hayır. Baban eve gelmek üzere.”

Babamın Pretoria Merkez Hapishanesi’nden annemle birlikte bir arabayla geleceğini biliyordum. Ama nasıl göründüğünden emin değildim. Onu tanıyabilmek için annemin karanlık holdeki telefonun yanına dayadığı siyah beyaz fotoğrafı kucağıma koydum. Fotoğraf neredeyse beş yıldır mektuplarla, notlarla bana sevgisini gönderen babanın yerini alıyordu. Hapishane kâğıdının üstünde tükenmez kalemle yazılı, öpücüklerle kucaklıyorum, XXXXX OOOOO. Sam’le ben evin kapısının iki yanındaki taş s t nlara tırmanıp oturduk; emin olmak için

ikide bir kucağımdaki resme bakıyordum. Kapı sütunları iki metreye yakın yükseklikteydi ve doğrudan yola bakıyordu. Evin önünden geçen her arabaya el sallıyorduk. Yeni bir kalıp Lux'le yıkana yıkana tertemizdi ellerimiz.

Her nedense babamın eve beyaz bir arabayla döneceğini düşünüyordum. Evden alınıp götürüldüğü aynı araba. Geçen her beyaz araba elbiseme dikilmiş beyaz papatyaların altında yüreğimin gümbürdemesine yol açıyordu. Babamın gelmeyeceği paniğiyle her şey yavaşlamıştı sanki. Bulutlar gökyüzünden yavaş yavaş geçiyordu. İnsanlar kaldırımlarda yavaş yürüyorlardı. Köpekler yavaş yavaş havlıyordu.

Küçük kırmızı bir araba golf sahasının yanından sola dönerek bizim yola saptı. Cilalı ayakkabılarımın içinde ayak parmaklarımı sıktım ve bekledim. Kapı açıldı, bir adam dışarı fırlayıp bize doğru koştu. Arabanın durmasını bile beklemedi. Kim olduğunu biliyorduk, kucağımdaki fotoğrafa bakmak gereğini duymadım bile. Yüksek kapı sütunlarından inmek zaman aldı. Babam bizi bekliyordu, ama biz inemiyorduk. Her yanımız kol bacak olmuştu, aşağı kaymaya çalışıyorduk; aşağıdaki babam olan adam bacaklarımızdan yakalayıp bizi kollarının arasına aldı. Üstünde annemin alıp oturma odasında yere sererek bize gösterdiği, hayran olduğumuz gömlek vardı.

Babam bizi kucakladı, ne diyeceğimizi bilemedik. Sonra bir daha kucaklayarak yere, çatlaklarından yosunların çıktığı kaldırıma bıraktı. Kapıdan geçip mutfığa girdik. Maria görür görmez onu kucakladı, babamın "Thandiwe" dediğini işittim. Annem, biri babam, biri Maria, biri kendi için üç bardağa şarap doldurdu. Bardakları kaldırdılar, hepimiz babama baktık. Küçük bir yudum aldı, duraksadı, sonra bardağı masaya koydu.

"Beş yıldır cam bardak görmemiştim."

Babam zayıftı, yüzü solgundu. Masaya oturup şarabından bir yudum daha içti. Sonra eline bir tabak alıp üstünde parmağını gezdirdi. “Porselene dokunmayı unutmuşum. Fincanı nasıl tutacağımı, çatal bıçağı nasıl kullanacağımı yeniden öğrenmeliyim.”

Babam son beş dakikadır incelediği porselen tabağı elinden bırakıp ayağa kalktı.

“Bahçe nerdeydi?” Başını bir yana eğip bana gülümsedi. “Kardan adamı görmek istiyorum.”

Bahçede kardan adam yoktu. Sam yeni keten sofrayı örtüsünün kenarını incecik bileğine dolamış yere bakıyordu, annem elindeki zarfla bir sineği pencereden dışarı kovalamaya çalışıyordu.

Maria, “Babanı bahçeye çıkar,” diyerek ellerini bana doğru salladı.

Babam bahçede duruyor. Yüzü kirli kar gibi soluk gri. Yalnız gözleri hareket ediyor. Kolları iki yanında kaskatı. Babam geri geldi, durgun ve sessiz, bahçede öylece duruyor. Bir şey onu incitmiş gibi. İçinde, derinlerde bir şey.

“Baba, sen yokken kedi öldü.”

Soğuk parmaklarıyla elimi sıkıyor.

“Yeniden baba diye çağrılmak çok hoş.”

İki ay sonra Birleşik Krallık’a gitmek üzere Güney Afrika’dan ayrıldık. Gemi Doğu Cape bölgesindeki Elizabeth Limanı’ndan ayrılırken yolculara güverteden aşağı sarkıtmaları için tuvalet kâğıdı ruloları verdiler. Öteki ucunu aşağıda kuru toprağın üstünde el sallayan akrabalar, arkadaşlar tutuyordu. Gemi denize doğru açılırken elimdeki tuvalet kâğıdının ucu beni uğurlamaya gelen Melissa’nın elindeydi. Geminin düdüğü mavi göğe doğru öttü. Onun zıplayıp bağırıldığını görüyor ama

sesini işitemiyordum. Sözcükleri rüzgâra karışıyor, gemiyi İngiltere'ye doğru iten römorkörlerin gürültüsünde boğuluyordu. Beni yüksek sesle konuşmaya yüreklendiren ilk insan Melissa'ydı. Boyalı mavi gözleri, neredeyse benim boyumdaki, bir arı kovanına benzeyen saçlarıyla güçlü ve yürekliydi; elindekileri çok iyi kullanıyordu. Onu işitemiyordum, ama söylediklerinin yüksek sesle konuşmakla, istediğim şeylerin peşinden gitmekle, dünyada var olup ona yenilmemekle ilgili olduğunu biliyordum.

Southampton doklarında geminin vincinin ailemize ait her şeyi barındıran üç tahta sandığı gökyüzüne doğru kaldırdığı anı unutmak istiyordum. Saklamak istediğim tek anım var. Adı aynı zamanda Zama olan Maria gece merdivende oturmuş, yoğunlaştırılmış süt içiyordu. Afrika geceleri sıcaktı. Yıldızlar parlaktı. Maria'yı seviyordum, ama onun beni sevip sevmediğini bilmiyordum. Siyaset ve yoksulluk onu kendi çocuklarından ayırmıştı, baktığı beyaz çocuklardan, baktığı herkesten ve her şeyden yorulmuştu. Günün sonunda, yaşamının enerjisini çalıp onu yorgun düşüren insanlardan uzakta dinlenecek bir yer bulmuştu, bir an için, karakteriyle ve yaşamdaki amacı ile ilgili mitlerden uzakta...

Güney Afrika'daki öbür anılarımı anımsamak istemiyorum. Birleşik Krallık'a vardığımda yeni anılarım olsun istiyordum.

Üç

S a f E g o i z m

BK'da “işçi kafeleri”ne yağlı kaşık denir; Güney'de halk dilinde sık sık “kahve” diye anılırlar. Tipik bir işçi sınıfı kafesinde sahanda yumurta, domuz pastırması, kanlı sakatat turtası, sebzeli et, sosis, mantar ve patates kızartması gibi yağda kızartılmış ya da ızgara yiyecekler satılır. Yanında genellikle haşlanmış fasulye vardır.

– *Wikipedia*

İNGİLTERE 1974

On beş yaşındayken kenarlarına dört köşe delikler açılmış hasır bir şapka giyer, otobüs garajının yanındaki işçi kahvesinde oturup kâğıt peçetelerin üstüne yazardım. Yazarların böyle davranmaları gerektiğiyle ilgili belli belirsiz bir fikrim vardı, çünkü şairlerin, düşünürlerin ne denli mutsuz olduklarını anlatan yazılar yazarlarken Fransız Café'lerinde oturup espresso içtiklerini okumuştum kitaplarda. O zamanlarda Birleşik Krallık'ta böyle kafeler azdı, özellikle West Finchley'de hiç yoktu. 1974'te madenciler grevdeydi, tutucu hükümet elektrik tüketimini azaltmak için haftada beş iş gününü üçe indirmişti, Çin, İngilizlere iki siyah beyaz panda (Ching-Ching and Chia-Chia) armağan etmişti; ve ben cumartesi sabahı işçi kahvesi kaçamağımı bir banka soyguncusu gibi özenle planlıyordum. Planlarım az kalsın bir arı sürüsü yüzünden bozulacaktı. Bal kavanozu –kapaksızdı elbette, bizim evde hiçbir şeyin kapağı yoktur– çamaşır makinesinin üstündeki raftan yuvarlanıp makinenin içine düşerek tüm yerçekimi yasalarına meydan okumuştum. Yalnızca paslanmaz çelik kazanın her yanından bal damlasa iyiydi, ama aynı zamanda, bahçedeki yuvalarından uçarak gelen aç ve çıldırmış arılarla doluydu kazan.

Evde yapacak fazladan bir iş çıkmıştı şimdi başıma (hepimizin cumartesi günleri yapacağımız bir işi vardı); arıları ve balı çay kaşığıyla kazandan sıyrarak, cesetleri yok edecektim. Ellerimle dizlerimin üstünde, başım çamaşır makinesinin içinde dururken intihara meyilli kadın şairlerin kendilerini böyle öldürdükleri geldi aklıma, ama onlar başlarını gaz fırınlarına sokuyorlardı. Arıları oradan çıkartmak için böyle diz çökmenin aşağılayıcı ve dinsel bir yanı vardı, ama nedenini bulmaya harcayacak enerjiyi toplayamadım, acı içindeydim. Nasıl becerdilerse en az beş arı ölmeden önce son enerjileriyle elimi sokmayı başarmıştı ve kimsede küçücük bir acıma duygusu bile görmüyordum. Annem, “Evet, arı sokar, elini soğuk suyun altına tut,” dedi. Biraz düşündükten sonra, “Rusya’da artritli eklemlere arı zehri sürüyorlar,” diye ekledi. Küçük kardeşim Sam’e işi benim yerime yapması için rüşvet önerdim, ama o saçlarını rock’n roll modeli yapmak için kurutmakla uğraşıyordu. Annem saç kurutma makinasının gürültüsü arasından, “Arıların pek çok gözü vardır,” diye seslendi. “Her birinde altı tane.” Çöl topluluklarında tohumlu meyveleri aşıladığı için “ortak yaşamlı” canlılar sınıfına giren bir arıyı yakından gösteren bir televizyon programını birlikte izlemiştik. Seslendiren kişi bal arılarının böcekler sınıfının en üst basamağında olduğunu ve sağlam bir koloninin her gün ayın uzaklığı kadar yol yaptığını söylemişti. Sonra bir adamın arıları kovandan dumanla çıkartışını izlemiştik. Ne yapmalıydım? Çamaşır makinesini ateşe mi vermeliydim? Bu durumdan bir an önce kurtulmak endişesiyle dört tütsü çubuğunu kazanın deliklerine sokup yak-tım. Ortak yaşamlıların canlarını kurtarmak için dışarı kaçacaklarını, onları çay kaşığımla yakalamak zorunda kalmayacağımı sanıyordum. Ama arıların böcekler sınıfının en gelişmiş türü

olduklarını, yerlerinden bile kımıldamayacaklarını biliyordum. Sonuçta yanan tütsü çubuklarının külleri de balın içine düşünce kendilerini cennette sandıkları açıkça görülen arılarla birlikte çubukları ve külleri de temizlemek zorunda kaldım. Yerlerinden kımıldamak istemedikleri için arıları suçlayamazdım; onların açısından bakınca balla dolu bir kazanın benim yaşamımı tükettiğim, güneş ışığı ve tohumlu meyvelerin olmadığı gri bir mahalleden daha çekici olduğunu görebiliyordum.

Saat ona doğru şişman, sarhoş ve huşu içindeki arıların sonuncusunu da *The Times*'ın spor sayfasına paketleyip çöp kutusuna atınca siyah hasır şapkamı alıp, şişmiş parmaklarımı görüp çok pişman olması için anneme el sallayarak evden çıktım.

“Fırını da temizlemelisin. İkinci işin bu.”

Ona boş boş bakmaya çalıştım, ama gözlerim acımaya başladı. Her şeye karşın soğukkanlı ve sakin görünme çabası beni bitkin düşürüyordu. Bol paçalı kotumun paçalarına takıla takıla merdivenlerden indim, arıların sokmasıyla kızaran ve şişen acı içindeki sağ elimle ön kapıyı sertçe çarpıp yeni limon yeşili platformlu ayakkabılarımla koşmaya çalıştım. HOLY adındaki Çin paket servis restoranının ve REUBANS denilen kuru temizlemecinin önünden geçerken, bej rengi plastik alışveriş arabasını zikzaklar çizerek kaldırımın üstünde sürükleyen bir emekli kadın, “Komik şapkanı sevdim,” dedi.

Acilen bu yaşamdan kurtulmalıydım.

Pencere camları buğulanmış, sigara dumanından göz gözü görmez olmuş işçi kahvesinden içeri girince bu duygu katlanarak arttı. Çok az zamanım vardı. Ne için zaman? Bilmiyordum, ama beni bekleyen başka bir yaşamın olduğuna, fırını temizlemeden önce bunun ne olduğunu bulmam gerektiğine inanıyordum. Hemen yumurta, fasulye, domuz pastırması ve

sebzeli et ısmarladım, ama hem fasulye hem sebzeli et için yeterli param olmadığını fark edince fasulyeyi iptal etmeye karar verdim. Arıların sokmadığı elimle çay bardağını taşıyarak inşaat işçilerinin ve şoförlerin yanından geçip bir yazarın yaşamıyla ilgili düşüncelerimi yazmaya başlamak için formika masalardan birine doğru yürüdüm. Oturur oturmaz tuzla biberin, ketçabın ve kahverengi sosun yanındaki cam bardakta duran beyaz peçetelerden aldım ve mürekkebi sızan mavi bir tükenmez kalemle yazmaya başladım. Peçeteye yazdığım sözcük şuydu:

İNGİLTERE

“İngiltere” yazması heyecan verici bir sözcüktü. Annem sürgünde olduğumuzu, bir gün doğduğum ülkeye döneceğimizi söylemişti. İngiltere’de değil de Sürgün’de yaşadığım düşüncesi beni dehşete düşürüyordu. Yeni arkadaşım Judy’ye (Lewisham doğumluydu) Sürgün’de yaşamak istemediğimi söylediğimde, “Evet, benim de ödüm bokuma karıştırdı,” dedi. Judy, *Kabare* filmindeki Liza Minnelli’ye benzemek istiyordu; Liza Amerikalıydı. Judy’nin babası liman işçisiydi ve doğuştan İngilizdi. Taşıdığı kargodaki asbest yüzünden kanserden ölmüştü, ama Judy tüm öyküyü bilmiyordu. Hafta sonlarında onu Liza’ya dönüştürmek için tırnaklarını parlak yeşile boyardım, böylece babası o on iki yaşındayken İngiltere’de ölen Judy olmak zorunda kalmazdı her zaman.

İngiltere’yle ilgili henüz kavrayamadığım birtakım şeyler vardı. Bu kavrayamadığım şeylerden biri kahvede oluyordu. İşçi kahvesinin Angie adındaki aşçısı çiğ diyebileceğim kadar az pişmiş bir domuz pastırması getiriyordu önüme. Sanki domuz pastırmasını ısıtmak için sıcak tabağa koyuyor, gerçekten

pişirmiyordu. Angie'ye domuz pastırmasını biraz daha çok pişirmesini söyleyebilirmişim gibi gelmiyordu, çünkü İngiltere'de yaşamıyordum –Sürgün'de yaşıyordum– bana ev sahipliği yapan bu ülkede işlerin böyle yapıldığını aklımda tutmalıydım.

“Parçalanamam, çünkü parçalarım zaten hiçbir zaman bir araya gelmemişti.”

Bu, gençlik kahramanımın yazdığı bir şeydi, ya da bu anlama gelen sözcükler yazmıştı; boş bakışlarını aynanın önünde dene­diğim adam. Andy Warhola her Amerikan çorbası çizdiğin­de, bunun onun ailesinin doğduğu yer olan Doğu Avrupa'nın düz kahverengi tarlalarından kaçış yolu olduğunu düşündüm. Her teneke deniztarağı çorbası onu biraz daha New York'a yaklaştırıyor, annesiyle Pittsburgh'de, Sürgün'de yaşamaktan uzaklaştırıyordu. Andy'nin sözleri her gece uyumadan önce söylediğim bir dua gibiydi ve o anda işçi kahvesinde oturmuş, üstüne İngiltere yazdığım kâğıt peçetelerle bir yığın yaparken aklımda dolanıp duruyordu. Bir fincan çayımı içip, gara­ja gi­rip çıkan Londra'nın kırmızı otobüslerini izlerken onun peruk koleksiyonunu düşündüm. Herhalde New York'taki fabrika­sında kutuların içinde saklıyordu onları ve gerçekten kafasına yapıştırıyordu. Andy ilgimi çekiyordu, çünkü ben de bir çeşit kılık değişikliği içindeydim. Judy, Liza olarak kılık değiştirmiyordu (Wimpy'ye giderken kadife dar şort ve file çorap giyiyordu). *Kabare* filmini gören herkes amacını anlayabilirdi, ama ben amacımdan emin değildim, özellikle Andy erkek olduğu için. Bana Lewisham'a çok yakın olan Beckenham'dan gelen, şimdi Mars gezegeninde sürgünde yaşayan yıldızadam David Bowie'ye odaklanmamı söyledi Judy.

İngilizler kibar insanlardı. Bana canım, tatlım diye sesle­niyor, onlara çarptığım zaman özür diliyorlardı. İngiltere'de

uyurgezer gibi dolaştığım için sakardım, onlar da İngiltere’de uyurgezer oldukları için buna aldırıyorlardı. Buna kışları havanın çok erken kararmasının yol açtığını düşündüm. İngiltere’de sanki birisi saat dört oldu mu fişi çekiyordu. En garip olanı yan komşu Joan’un köpeğini köşe dükkânın önündeki dondurma tezgâhına bağladığı zaman onunla karşılık verecekmiş gibi konuşmasıydı.

“Holly, kıza merhaba de.”

O bunu söyledikten hemen sonra utandırıcı bir sessizlik olurdu. Ama Joan utanmıyordu. Köpek kulağını kaşıya ya da yere yapışmış çiklete gözünü dikip baksa da her zaman Holly’nin neden konuşmadığıyla ilgili bir özrü vardı. “Bugün havasında değil.”

İngilTERE iNGİLTERE İNgiltere

İngiltere karalamalarım gibi başka tümceler de yazıyordum hızla kâğıt peçetelere. Bu hareket (karalama) ve aynı zamanda üstümdekiler (siyah hasır şapka) bir AK-47’yle silahlanmışım gibi gösteriyordu beni: Sık sık gazetelerde gördüğümüz, üçüncü dünya çocuklarının çikolatalı dondurma külahı yerine taşıdıkları gibi bir tüfekti. Yanımda oturan inşaat işçilerine göre ben tam olarak orada değildim. Kendime başka bir tür statü çizmiştim, kendilerini benimle sohbet edecek ya da tuzluğu vermeme isteyecek kadar rahat hissetmiyorlardı. Dışarıdaydım.

Yazmak bana kendimi olduğumdan daha akıllı hissettiriyordu. Akıllı ve üzgün. Yazarların böyle olmaları gerektiğini düşünüyordum. Ben üzgündüm zaten, yazdığım tümcelerden

çok daha üzgün. Ben üzgün bir kızı taklit eden üzgün bir kızdım. Annemle babam yeni ayrılmışlardı. Babamın giysilerinden bir bölümü hâlâ dolaptaydı (ceketler, ayakkabılar, bir askı dolusu kravat), ama kitapları raflardan gitmişti. En kötüsü, terk edilmiş tıraş fırçasıyla bir kutu migren hapını banyo dolabında unutmuştu. Annemle babam arasındaki aşk İngiltere’de kötüye gitmişti. Sam de ben de elimizden yapacak hiçbir şey gelmediğini biliyorduk. Aşk kötüye gitmeye başladığı zaman şeylerin önünü görmek yerine arkasını görürüz. Büyüklerimiz giderek birbirlerinden uzaklaşıyorlardı. Aile masasında birlikte oturdukları zaman bile kendilerine ayrı, yalnız bir alan oluşturuyorlardı. İki de orta uzaklığa kadar bakıyordu. Aşk kötüye gidince her şey kötüye gider. Babamın yatak odamın kapısını vurup artık başka yerde yaşayacağını söylemesine yol açacak kadar kötüleşir. İngiliz takımını giymişti, dışarıdaki sokak gibi yıpranmış görünüyordu.

Angie İngiliz kahvaltısını masaya getirdiğinde çok yakınım da durdu, kahverengi sos şişesinin yerini düzeltiyormuş gibi yaparak gereğinden fazla oyalandı. Nereden geldiğimi sormak istediğini biliyordum, çünkü ona çok normal gelen şeyleri merak ettiğimi görüyordu. İki katlı kırmızı otobüsler. Tabak dolusu kuru fasulyeyle patates kızartmasını yedikten sonra No. 6 sigarası tütüren adamlar. Ketçap yerine domates sosu istemem, trafik ışıkları yerine robot, teşekkür ederim yerine teşekkür ederim demem gerçeği. Angie yemekten vazgeçtiğim halde bir tabak kuru fasulye getirdi. İngilizler inanılmayacak kadar kibardı. Yeni ülkemi seviyor, ona ait olmak istiyor, Angie gibi İngilizleşmek istiyordum; aslında o da tam İngiliz olmayabilirdi, çünkü işçi kahvesinin sahibiyle İtalyanca konuştuğunu işitmiştim.

Fazladan gelen fasulyeye çok sevinmiştim. Peçeteye karalamalar yaparken çatalımı bir fasulye tanesine batırdım. Artık içinde babamın yaşamadığı bir eve dönme düşüncesi dayanılmazdı. Tabağımdaki fasulyeleri saydım. İyi ki yirmi tane vardı, böylece öteki yaşamıma nasıl geçeceğimi düşünmem için bana biraz zaman tanıyordu. Bana ipucu verebileceklerini düşündüğüm varoluşçu yazarlar –Jean-Paul Sartre’ın soyadının harflerini her zaman karıştırırım, böylece Jean-Paul Stare’e dönüşüverir– herhalde kötü Brillo süngerleriyle fırın temizlemek zorunda kalmamışlardı.

Brillo süngerleri kötücüldü, çünkü bir yanları pürüklü, pembe deterjan doldurulmuş süngerler değillerdi yalnızca. Beni ilgilendiren, genç kızların ve kadınların yaşamlarını boş yere harcamaları için tasarlanmış olmalarıydı. Bu düşünce beni öylesine umutsuzluğa düşürdü ki birtakım şeylerdeki adaletsizliği yavaşlatmak için bir dilim kızarmış ekmek daha söyledim. Jean-Paul Stare Fransızdı. Andy Warhol yarı Çek ama tam anlamıyla Amerikalıydı, Liza Minelli de öyle, Angie gibi yarı İtalyan olabilirdi; ve geri kalanlar. Akan tükenmez kalemle geri kalanları kâğıt peçeteye yazmam uzun sürdü. Başımı kaldırdığımda tüm otobüs sürücüleri ve inşaat işçileri gitmişlerdi; Angie sonradan istediğim kızarmış ekmeğin parasını bekliyordu. Getirdiğini fark etmemiştim bile, tabakta bitirecek on beş fasulye daha vardı. En kötüsü, sağ elimle tuttuğum, üstlerine İNGİLTERE yazdığım peçetelere pervasızca bakıyordu.

“Peçeteleri tutmamı ister misin?”

Angie’nin peçetelerimi tutmasını istemiyordum, onlar gizli yaşamımın bir parçasıydı, ayrıca yalnızca İngiltere ya da birkaç garip sözcük yazılmış olsa da onlar benim ilk romanım olacaktı. Bozuk para bulmak için çantamı karıştırırken Angie

beni izliyordu, elimden bırakırsam başıma çok kötü bir şey gelecekmiş gibi peçeteleri kavramıştım. Üç dişi tümüyle çürüktü, Angie'nin kaşıkla çaydanlıktan çıkardığı çay poşetlerinin rengindeydi.

“Eline ne oldu?”

“Arılar soktu.”

Angie üzüntüyle burnunu kıvırdı, dudaklarını uf der gibi uzattı, annemin gösterdiğinden daha çok ilgi göstermişti.

“Neredeydi bu arılar?”

“Çamaşır makinesinde.”

“Aa.” Bunu derken nikotin dumanıyla sararmış tavana çevirdi gözlerini.

“Bir kavanoz bal çamaşır makinesine döküldü, arılar da içine girdiler.”

“Deme.” Gülümsedi. Sonra işçi kahvesinden içeri adımımı attığımdan beri sormak istediğini bildiğim soruyu sordu.

“Nerelisin sen?”

On beş yaşına gelmiştim, Güney Afrika yaşamımın düşünmemeye çalıştığım bir parçasıydı. İngiltere'deki her gün mutlu olma denemesi yapmak ve yeni arkadaşlarıma nasıl yüzüleceğini öğretmek için bir fırsattı. Belediye havuzu çayla doldursa İngiltere'deki herkesin seve seve başlarını suyun altına sokmak isteyeceklerini düşünüyordum. Çok geçmeden hepsi şampiyon yüzücüler olur, altın madalyalar kazanırlardı.

“Nerelisin?”

Angie anlamadığımı düşünerek soruyu yinelemişti.

“Bilmiyorum.”

“Pek bir şey bilmiyorsun sen, değil mi?”

Söylediklerini kabul etmenin en iyisi olacağına karar verdim.

İşçi kahvesinden elimde İngiliz peçeteleriyle çıkarken üşüyordum ve evdeki kalorifer çalışmıyordu. İki gün önce onarmaya gelen adam, "Bu kazanı resmen yasaklıyorum," demişti. "Yasalara göre yenisini almalısınız," sonra göz kırparak çalıştırmış, yine oyunbozanlık yaparsa onu aramamızı söylemişti. Öyle de oldu, tamirci annemin üstünde "Amandla!" yazılı bir fincanla sunduğu çayı içip gittikten iki saat sonra bozuldu. Annem, "Amandla Zuluca bir sözcük, GÜÇ anlamına geliyor," demişti. "Kazanın bir iki yıl daha çalışacak gücü vardır herhalde," diye karşılık vermişti tamirci.

HOLY adındaki, paket servisi yapan Çin restoranına vardığımda yanağımı pencereye dayayıp yaşamımın değişmesini bekledim. Kapısına kapalı olduğunu söyleyen bir yazı ilıştırılmış restoranın önünde bir torba fasulye filizi duruyordu.

Benim gibi on beş yaşlarında Çinli bir kız ön kapıyı açıp kaldırımdaki fasulye torbasını kaldırdı.

"Altıya kadar kapalıyız," diye seslendi.

Kumaşına evde yapılmış süsler ilıştırılmış kot pantolonuna baktım. Üstünde "NY'u seviyorum" yazılı tişörtü pantolon düğmesinin tam üstüne kadar geliyordu, ayağında beyaz stilettolar vardı. Çinli kız siyah hasır şapkama baktı, sonra gözlerini çok övündüğüm, şimdilik bir şeylerin farklı yanlarını görmeme yarsa da ileride Finchley'den kaçmama yardım edeceğine inandığım limon yeşili platformlu ayakkabılarıma doğru indirdi. İçeriden bir kadın seslenip birtakım emirler yağdırdı. Benim gibi o da yapacak işleri olan bir kızdı.

Eve vardığımda (West Finchley) umutsuzluk içindeydim. Sürgün'de yaşamaktan nasıl kurtulacaktım? Sürgünün sürgününde olmak istiyordum. Daha da beteri, içeri girdiğimde Sam kanepeye uzanmış, bacaklarının arasına sıkıştırdığı davula vu-

rup duruyordu. Beni görünce üç saniye davul çalmayı kesip derin laflar etmeye başladı.

“Tavuk butlarına baget dendiğini biliyor musun?”

“Öyle mi?”

“Hhhhaa hhhhaa Hhhhaa Hhhhhhaa.”

Tam bir manyaktı. Ben de gülmeye başladım. Sam susmamı, bakıcımızın yan odada oturduğunu ve pek “havasında” olmadığını söyledi.

West Finchley’deki ilk doğru düzgün İngiliz evimize taşındıktan iki ay sonra babam orayı terk edince annem kendisi isteyken “kaleyi koruması” için bir bakıcı tutacağını söylemişti. Sam’le ben İsviçre’den gelen sarışın, atkuyruklu, güzel bir genç kadın bekliyorduk. Ama bunun yerine, onu kapının önünde ilk gördüğümüzde kolunun altında kapağında *Çin Komünist Partisi Altıncı Merkez Komitesi Altıncı Genel Kurul Toplantısı*, 1938 yazan kocaman bir kitap taşıyan bir bakıcımız oldu. Kelleşmeye başlamış, göbekli, sinirli bir adamdı; bize adının “F harfiyle Farid” olduğunu söyledi. Adındaki F harfini açıklama zahmetine katlanmasına bir anlam verememiştik; adımızı bile sormadı, yalnızca emirler yağdırdı. Farid doktorasını yazıyordu ve düzenli olarak banyosunu hazırlamalıydık, ayrıca çayını limonlu ve üç şekerli seviyordu. Evimizdeki temizlik ölçütlerinden öyle dehşete düşmüştü ki Londra Ekonomi Okulu’ndan geldiği ilk gün mutfakta yemek pişirmek yerine kendini odasına kapatarak üç paket şamfistliğini hapur hupur tüketmeyi yeğlemişti. Farid mutfaktaki her şeyin neden kapaksız olduğuna anlam veremiyordu. Biz de öyle. Hiç dokunulmamış, üstündeki alüminyum bile yırtılmamış bir kutu yoğurt evyenin yanında kapaksız olarak duruyordu. Aileden biri sırf laf olsun diye kapağını çıkartmış olmalıydı. Bir kez Farid çıplak ayaklarının

altına sıkıştırdığı ıslak bir havluyu muşambanın üstünde ayak parmaklarıyla sürüye sürüye yerdeki tavuk kemiklerine, ketçap kapaklarına tiksintiyle bakarak mutfak zeminini temizlemişti; Kahire'deki annesinin, evinin asla böyle berbat bir duruma girmesine izin vermeyeceğiyle ilgili bir şeyler bağırıp çağırıyordu.

Gizliden gizliye Farid'e katılıyor, keşke biz de hep birlikte Kahire'ye gidebilsek diye düşünüyorduk. Evet, kendimizi güzel temiz odalara kapatır, anahtarı fırlatıp atar, birisinin bize sandviç getirmesini beklerken –bizim Farid için yaptığımız gibi; durmadan fıstık ezmesi sevmediğini, midesine kurşun gibi oturduğunu söylüyordu– pencereden piramitlere bakardık. Ama o cumartesi günü bakıcımız çok sinirliydi. Sam yeniden davul çalmaya başlayınca Farid öfke içinde, bütün şişmanlığıyla ve titreye titreye oturma odasına girdi.

Yatak odasında YAZMAYA çalıştığını anlamıyor muyduk? Pazartesi sabahına kadar Marx üstüne tezini bitirmek zorunda olduğunu anlamıyor muyduk? Doktoranın ne anlama geldiğini, bunun küçük kızının ağzına lokma koymak, onu iyi okullara göndermek demek olduğunu bilmiyor muyduk? Bakıcımızın yüzü pancar gibi olmuştu, terliyordu. Dört bir yanında siyah Güney Afrikalı kadınların seyahat yasalarına karşı yürüyüşlerini gösteren afişler asılıydı, afişlere kızgın büyük harflerle –“KADINLARA UZANAN ELLER KIRILIR”– sözcükleri saçılmıştı. Yanında bisikletin üstündeki kocasının yanında kafasında bir kutu taşıyarak yalınayak yürüyen bir kadını gösteren yağlıboya bir tablo asılıydı; tozlara ve gökyüzüne doğru yürüyorlardı. Kilimin üstünde rastgele atılmış üç kapak duruyordu. Ketçap, Marmite ve Branston turşusu.

“NEDEN SİZ ÇOCUKLAAAR,” (Farid her zaman çocuklar yerine çocuklaaar diyordu), “KAPAKLARI HİÇ KAPATMIYORSUNUZ?”

Doğru söylüyordu. Hiç konuşmasak da bu kapak sorunu hepimiz için bir gizemdi. İçten içe her şeyin kapağının kapalı olduğu bir evde yaşamak istiyorduk. İçimizden birinin tezgâhın üstünde duran bir başka kapaksız şişe ya da kavanoza umutsuzca bakmadığı bir gün bile geçmiyordu. Hiçbir zaman birbirimize kapağı kapatmasını söylemedik, çünkü kendimizin de bunu yapacağımızdan kuşkuluyduk. Babam evden gittikten sonra kapakları kapatmamaya başlamış olabilirdik, ama gerçekten anımsamıyorduk ve üstünde düşünmek istemiyorduk. Sam gözlerini kanepenin karşısındaki duvara dikmiş deli gibi davul çalarken, Farid’e annemin nereye gittiğini sordum. Farid her zaman nerede olduğunu biliyordu, çünkü annem onun ekmek kapısıydı. Hatta annem Farid’e öyle iyi davranıyordu ki sinirlenmeye başlamıştık. “Zavallı anneniz,” dedi Farid, “alışverişe gitti.”

“ALIŞ-VERİŞ-ALIŞ-VERİŞ-ALIŞ-VERİŞ.” Sam gülererek, aynı zamanda davul çalarak şarkı gibi yineliyordu. Farid Sam’e bağıırıp davulu elinden çekip aldı. Sonra aynı biçimde bambu sopaları da alıp onlarla Sam’in bacağına vurmaya başladı. Başının üstünde üç çocuğun bir tarlada topla, yoyoyla ve badminton raketiyle neşe içinde oynayışını gösteren dünya barışı afişi asılıydı. Farid kontrolden çıkmıştı. Daha sert vura bilmek için şişman dizlerini büktü. Kimi zaman Sam’i ıskalayarak duvara vurdu.

“SİZİN ÜLKENİZDE BİR YABANCI OLMANIN NASIL BİR ŞEY OLDUĞUNU ANLAMİYOR MUSUNUZ?”

Farid'in bunu söylemesi Sam ılık atarken beni deli gibi güldürdü.

"SİZ ÇOCUKLAAAR," –pat kt– "SİZİN LKENİZ-DEN," –pat kt– "OLMADIĞIMI ANLAMİYOR MUSU-NUZ?"

Gömleğinin st düğmesi kopuktu ve yanaklarından aşağı ter damlıyordu.

"BU ISLAK, SOĞUK YERE UYGUN BİR ÇİFT AYAKKABIM BİLE YOK."

Aynı şey bizim de başımıza gelmişti. İngiltere'ye ilk geldiğimize uygun hiçbir giysimiz yoktu. Ocakta gocuk ve parmak arası terlik, şubatta lastik çizme ve kolsuz, puantiyeli elbiseler giydik. Ancak yazın başlangıcı sayılan hazirana geldiğimize her şey tamamlanmıştı, sonunda termal ilikler, botlar, eldivenler ve kalın yn şapkalar giyebiliyorduk.

Farid'in "sizin lkeniz" demesi hoşuma gitmişti. Evet, dedim kendi kendime ben İngilizim. Olabildiğim kadar. Farid kardeşimi pataklamaya çalışırken babamın bir akşam işten döndükten sonra yorgan dikişiyle kenarlarını diktiğ i perdelere baktım. Evimizi terk etmeden bir hafta önce yapmıştı. Sam'le ben iki yanında durmuş kocaman parmaklarıyla küçücük gümüş iğneyi tutuşunu görmek için eğilmiştik. Sam ipliğ e düğüm atıp geri verdiğ inde babam, "Yeniden birbirimize alışmaya başlıyoruz, değ il mi?" demişti.

Farid hiç babamız gibi değ ildi. Her şeyden önce babamız hâlâ evde yaşasaydı, "Fırına eziyet etme. Sngeri üstüne usulca sr," derdi. Her zaman neden aydanlığ a eziyet etme, elektrik düğmesine eziyet etme, buz kalıplarına eziyet etme, gibi şeyler söylerdi? Babamın aydanlık, kapı tokmakları, anahtarlar gibi

nesnelerle özel bir ilişkisi vardı. Ona göre nesneleri anlamak gerekirdi, onlara asla kötü davranmamalı, eziyet etmemeliydi. Çaydanlığı kapağını açmadan ağız deliğinden doldurmaya çalışmak onu aşağılamak demekti. Kapı tokmağını sert çevirmek “dövmekten” farksızdı. Cansız nesnelere kötü davranmayı hoş görmezdi.

Farid’le kardeşim yerde birbirlerini yumruklayarak boğuşurken dışarıda insanların çimlerini biçtiklerini, arabalarını yıkadıklarını, İngiltere’de cumartesi günleri yapılan işleri yaptıklarını işitebiliyordum. Yan komşu Joan köpeğine sesleniyordu: “HOLLY, HOLLY, HOLLY eve gel de çayını iç.”

Farid güç bela ayağa kalarak Sam’in yüzüne baktı.

“Som,” dedi.

Farid sanki bir şey daha söyleyecekti, ama sözcükleri ağzından çıkartamıyordu. Kardeşime bakmayı sürdürerek sonunda babamızın nerede olduğunu sordu. Neden bizimle birlikte evde yaşamıyordu?

“Annemle babam ayrıldılar.”

Farid başını salladı, şaşırmıştı. Evimizin kapısından adımını attığından bu yana ilk kez belki de iyi bir adam olabileceğini düşündüm. Hatta yerden kapakları toplamaya bile başladı.

Annem alışverişten eve dönünce, “Burası çok sakın,” dedi. “Bir kez olsun eve döndüğümde çocukların birbirleriyle kavga etmediğini görmek pek hoş.” Alışveriş torbasından çıkarttığı bir şişe Asti Spumante köpüklü şarabını altı kutu fındıklı yoğurtla birlikte buzdolabına koydu. İyi, diye düşündüm. Soğuktan sonra köpüklü şarabı buzdolabından alır parka kaçarım. Sonra bütün şeyeyi içip hızla geçen bir arabanın altına kendimi atar, üzerine İNGİLTERE yazdığım kâğıt peçetelerimi biyografimin yazarlarına bırakırım. Yaşadığım yeri görmek için Fin-

chley'deki evimize üşüşür, İngiltere'deki bu ilk evimizin sıvalı tuğla duvarlarına mavi bir plaka çivilerler. Her zamanki gibi Sam düşüncelerimi kesmek ve ortalığı karıştırmak için kendini ortaya attı.

"Farid bana vurdu," diye anneme yakındı.

"Öyle mi Farid?"

"Evet, vurdum," dedi Farid alçak, acıklı bir sesle.

"Brüksel'deki Alman İşçi Sınıfı Kulübü için Marx'ın yazdığı ücretli emekle ilgili makaleyi çevirirken durmadan davul çalıyordu."

"Farid," dedi annem sertçe. "Çocuklarıma bir daha vurursan seni kulağından tuttuğum gibi kapı dışarı atarım."

Bakıcımız gülümsedi. Geldiğinden beri ilk kez mutlu görünüyordu.

O akşam televizyonda *Steptoe ve Oğlu* dizisini izlerken dışarıdan Hint yemeği ısmarladık. Sam başı annemin kucağında uzanmış, paşa gibi yemeğinin yedirilmesi için yalvarıyordu. Farid her zaman babamın oturduğu koltuktaydı, ama artık aldırmıyorduk. Yaşadığı gerginlikten midesinin ağrıdığını söylüyordu, ama yine de kendi baharatlı kuzu madrasını bitirdiği gibi benim korma soslu tavuğumu da silip süpürmüştü.

"Bu aileyi çok seviyorum. Bir evin nasıl olması gerektiğini bilmeseniz de iyi insanlarsınız. Ama benim İngiltere'de evim yok, onun için çadırınızın altında bana bir oda verdiğiniz için çok onurlandım."

Yatmaya gittiğimde yorgundum, titriyordum. Altı yıldır İngiltere'de yaşıyordum, hemen hemen bir İngiliz gibi olmuştum. Ama başka bir yerden gelmişim. Adını bilmediğim bitkilerin kokusunu, adını bilmediğim kuşların ötüşünü, anlamadığım dillerin mırıltısını özlemiştim. Tam olarak neredeydi Güney

Afrika? Günüñ birinde haritaya bakar öğrenirdim. Sabaha kadar uyumadan yattım o gece. Batı Finchley'deki odamdan doğduğum ülkeyle ilgili soracağım o kadar çok soru vardı ki dünyaya. İnsanlar nasıl bu kadar acımasızlaştılar ve bozuldular? Birisine işkence edersen deli misindir normal mi? Beyaz bir adam siyah bir çocuğun üstüne köpeğini salarsa ve herkes zararı yok derse, komşular ve polis, yargıçlar ve öğretmenler, "Bence sakıncası yok," derlerse yaşam yaşamaya değer mi? Ya bunun doğru olmadığını düşünen insanlar? Bu dünyada onlardan yeterli sayıda var mı?

Sütçü şişeleri kapımıza bırakırken birden neden bizim evimizde bal, ketçap, fıstık ezmesi kapaklarının yerine takılmadığını anladım. Çünkü kapakların da bizim gibi belli bir yerleri yoktu. Bir ülkede doğmuş, başka bir ülkede büyümüşüm ama hangisine ait olduğumdan emin değildim. Ve bir şey daha vardı. Bilmek istemediğim, ama bildiğim bir şey vardı. Kapağı kapatmak sanki annemle babam yeniden bir araya gelmiş gibi yapmaktı; ayrı olmak yerine birbirlerine kenetlenmiş.

Yataktan kalkıp, işçi kahvesinden getirdiğim peçeteleri buldum. Buruşmuş, yağ lekeleriyle dolu kâğıdın üstünde yazılı "İngiltere" sözcüğünü gördüm, ama ne söylemek istediğimi çıkartamadım. Bu dünyada her şeyden çok yazar olmak istediğimi biliyordum, ama her şey beni altüst ediyordu, nereden başlayacağımı bilmiyordum.

Dört

E s t e t i k C o ŝ k u

“Kimi zaman nerede duracağını bilmek gerekir.”

Çinli bakkal bunu söylerken elimin onun gömlek manşetine çok yakın durduğunu fark etmiş olmalı. Biz bir şişe şarabı birtirdiğimizde restoranın dışındaki palmyeler baştan aşağı karla kaplanmıştı. Aslında otelime giden yollar ve patikalar da hemen hemen görünmez olmuştu. Hâlâ adını söylememişti. Ben de kendiminkini söylememiştim ama bir kitabımı okuduğuna göre onun benimkini bildiğini biliyordum. Bir nedenle birbirimizin adını bilmek istemiyorduk. Yakınıımızdaki bir masada oturan Alman çift e doğru eğilerek, baharda Mallorca'ya gelirken yanlarında kutup giysileri getirme öngörülerini için kutladı. Beni göstererek, “Arkadaşımin plaj giysileri içinde,” dedi.

Alman adam İngilizce olarak bize sabah erken saatlerde dağda yürüyüş yaparken bir yılanla karşılaşmalarını anlatmaya başladı. Çizme giydikleri için şanslıydılar. Yılan bir kaya çatlağında saklanıyordu. Çingiraklı yılan bile olabilirdi. Yılanların öldükten bir saat sonra bile insanı sokabildiklerini biliyor muyduk?

“Evet,” dedi Çinli bakkal, “biliyordum.” Bana döndü, yeniden çorba hakkında konuşmaya başladık. Çorbaya takıntılıydı. Anlaşılan bir çeşit Çin çorbasını yapmayı unutmuş olsa bile bir başka çeşidini yapmayı hâlâ anımsıyordu. Çorbadan çok pirinç

lapası gibiydi; çok besleyiciydi ve kışın insanın içini ısıtıyordu, içine susam yağı ve biber koymayı seviyordu. Elinin benimkine oldukça yakın durduğunu fark ettim. Biraz sonra söylediğine bakılırsa o da bunun farkındaydı.

“Söyle bakalım, bedeninde en ince deri nerededir dersin?”

“Parmak uçlarında mı?”

“Hayır, söyleyeyim. En ince deri göz kapaklarındadır, en kalını ise avuçlarda ve ayak tabanlarında.”

Ben güldüm, o gülümsedi. Sonra o güldü, ben gülümse-dim. Çin'deki kavrulmuş yerfıstığı kokusunu özlediğini, deniz ürünleri çorbasının nasıl yapıldığını unuttuğunu söyledi, ama Mallorca'nın dağları arasında kendine yeni bir yuva kurduğu için memnundu, çünkü ben orada onu üç kişilik boş yer olan masama davet etmişim. Beni dürterek, o sırada kapıdan girip botlarındaki karı silkeleyen Maria'yı işaret etti. Yakalarına kürk işlenmiş kalın paltosuyla şaşılacak kadar uzun boylu görünüyordu. El salladım, masamıza doğru yürüdü. Maria eldivenli elinde küçük bir valiz taşıyordu. Yüzü sert ve üzgündü.

“Kardeşim odanda üşüdüğünü söyledi.”

“Evet.”

“Seni başka odaya geçirdim. Yatağının üstünde battaniyeler var.”

“Teşekkür ederim. Bir yere mi gidiyorsun Maria?”

“Evet.”

Maria konuşmak istemiyordu. Hem de hiç.

Çinli bakkaldan aldığım, üstünde kocaman %99 yazan yoğunlaştırılmış çikolatayı çantamdan çıkartıp ona uzattım. Her nereye gidiyorsa gereksineceğini düşünerek otel odamın dört günlük kirasını verdim. Nakit aldığı için sevinmişti. Maria ya-

nağımdan öperken paltosunun altında kalbinin korku içinde ve gümbür gümbür attığını hissedebiliyordum.

Daha sonra Çinli bakkal benimle birlikte kardan görünmez olmuş patikadan otele doğru yürürken yeniden, “Yaşamda bazen nereden başlayacağını bilmek değil, nerede duracağını bilmek önemlidir,” dedi. Yıllar önce Paris’te yaşarken hafta sonları yalnız kaldığını, onun için bir trene atlayıp Marsilya’ya gitmeye karar verdiğini anlattı. Limanın yakınında yürüyordu, rüzgâr karayelden esiyordu ve o hemen hemen hiç Fransızca bilmiyordu, ama iki polisin yaşı ondan fazla olmayan Kuzey Afrikalı bir çocuğun yanında durduklarını görünce o da durmuştu. Oğlan beyaz pamukludan, çocuk yeleği gibi bir yelek giymişti. Yelek annesinin kullandığı çamaşır deterjanının kokusunu taşıyordu bir ihtimal. Polisler yeleğinin yakasından kavrayıp karnını yumruklamaya başladılar. Yetişkin bir adamın, canını daha çok acıtmak için bir çocuğu yakasından kavradığı görüntü asla unutamayacağı bir şeydi. Yumrukları güçlü bir biçimde karşılayan çocuğa doğru yürürken buldu kendini ve o komik Çin aksanlı Fransızcasıyla polisleri bağırdı. “Durun, durun, durun, durun, durun.” Kahramanca bir davranış sayılmazdı bu, yalnızca durmalarını istiyordu. Polisler durdular. Durdular ve yürüyüp gittiler.

Çinli bakkal, “Burada durmamı isteyeceksin, çünkü otele geldik,” dedi. Terasın yanında durduk, başı benim başıma doğru yaklaştı. Siyah saçlarındaki beyazları görebiliyordum.

Öpüştüğümüzde ikimiz de bir çeşit karmaşanın ortasında olduğumuzu biliyorduk. Ben bir şey başlıyor muydu ya da bitiyor muydu bilmiyordum. Büyük kışlık paltosunun yakası üstüne düşen karın erimesiyle ıslanmıştı. Paltosunu çıkartarak

bana verdi. "Yürüyüşe çıkarsan buna gereksinim duyacaksın, bende bir tane daha var. Bu havada kalın giyinmelisin."

Bir süre sonra mermer merdivenden çıkıp sahanlıktaki sak-sıya konmuş büyük kaktüsün yanından geçerek ikinci kattaki meşe kapılı odaya yürüdüm. Maria'nın ona parayı verirken elime tutuşturduğu anahtarla kapıyı açtım. Bir üst kattaki odamdan daha küçüktü. Yatağın ayakucunda özenle katlanmış battaniyeler duruyordu ve bahçedeki yaşlı palmiyeye bakan pencerenin önüne bir masayla iskemle koyulmuştu. Masayı oraya taşımak güç olmalıydı, ama Maria onu kapıdan geçirmiş, yatakla pencere arasına sıkıştırmıştı.

Manzaram vardı. Yazı masam vardı. Odam sıcaktı. Şöminede üç büyük odun yanıyordu. Yanındaki sepetin içine başka odunlar düzgün bir biçimde dizilmişti. Oda öyle sıcaktı ki bir süredir ateş yakıldığı belli oluyordu.

Maria alelacele gitmişti. Kar fırtınasında. Dağlarda kurduğu bu dünya ona dar mı geliyordu? Bahçede sulayıp durduğu limon, portakal ağaçlarının meyvelerini toplamak için sabırsızlanmıyor muydu? Sebzeler, zeytin ağaçları da yetiştirmiş, sabah kahvaltısında yediğimiz yoğun ve kokulu balın elde edildiği kovanları da o yapmıştı. Ekmeği pişiren de, kahve çekirdeklerini kavuran da Maria'ydı. Beni sabaha kadar sıcak tutacak odunları baltalayan da oydu. Maria öfkeyle ve yetersiz parayla gitmişti. Gideceği yere tek başına mı gitmek, bundan sonra yapacağı şey her neyse tek başına mı yapmak istiyordu?

Maria'yla benim, bir başka adı Amantine olan George Sand'ın on dokuzuncu yüzyılda olduğu gibi, yirmi birinci yüzyılda kaçak olduğumuzu düşündüm. Adı aynı zamanda Zama olan Maria da yirminci yüzyılda iyileşmek ve dinlenmek için kendine bir yer arıyordu. Politik dilin arkasına gizlenmiş yalan-

lardan, kendi kişiliğimizle ve yaşam amacımızla ilgili mitlerden kaçınıyorduk. Bir de kendi arzularımızdan kaçınıyorduk belki, her neyse onlar. Gülüp geçmek en iyisiydi.

Gülüştümüz. Kendi arzularımıza. Kendimizle dalga geçişimiz. Herkesten önce. Öldürmeye programlanmışlığımız. Kendimizi. Düşünülmeyecek kadar korkunç.

Düşünmek istemediğim başka bir şey daha vardı. O öğleden sonra deniz kenarında durmuş kar bulutlarının altında kendime gülerken aklıma Maria'nın salonundaki her gün cilalanan ama hiçbir zaman çalınmayan piyano geldi. O piyano gibi kapatıldığımı düşünmek istemiyordum. Her nedense çocukken Johannesburg'da portakal yiyişim aklıma geldi. Önce avucuma sığacak büyüklükte olanı bulmalıydım. Küçük bir portakal bulmak için kilerdeki çuvalı karıştırdım, küçükler daha şımarık oluyordu. Sonra yumuşatmak için portakalı çıplak ayağımın altında yuvarladım. Uzun sürdü, çünkü portakalı patlatmak değil yumuşatmak istiyordum. Bunu bütün tabanıyla hissetmenin gerekiyordu. Bacaklarım kahverengi ve güçlüydü. Gücümü portakal gibi küçük bir şeyin üstünde nasıl kullanacağımı keşfedince kendimi çok güçlü hissettim. Portakal hazır olunca parmağımla delik açıp tatlı suyunu içtim. Bu garip anı bana Apollinaire'in bir şiirindeki dizeyi anımsattı. Dizeyi yirmi yıl önce Polonya not defterime yazmıştım: "Pencere portakal gibi açılıyor."

Piyano, portakal gibi açılan pencere, Mallorca'ya yanımda getirdiğim Polonya not defteri, yayınlanmamış *Eve Yüzmek* romanımla bağlantılıydı. Bu kitabı yazarken kendime sorduğum sorunun (cerrahların dediği gibi) kemiğe çok yakın olduğunu fark ettim: "Birlikte yaşamaya dayanamadığımız bilgileri ne yaparız? Bilmek istemediğimiz şeyleri ne yaparız?"

Çalışmaya, dünyayı yazmaya nasıl başlayacağımı bilmiyordum. Portakala benzeyen pencereyi nasıl açacağımı bilmiyordum. Pencere dilimin üstündeki bir balta gibiydi. Benim gerçeğim buysa onunla ne yapacağımı bilmiyordum.

Maria'nın bahçesinde palmiye'nin altındaki eğreltilerin üstünde biriken kara bakarken kendime başka bir soru sordum. Kendi yaşantılarımı kabullenmeli miydim? Kabullenişe doğru giden yola bilet alsam, onu selamlayıp elini sıksam, parmağımı kabullenişin parmağına dolasam, her gün kabullenişle el ele yürüsem, bu nasıl bir duygu olurdu? Bir süre sonra sorumu kabullenemeyeceğimi anladım. Kadın bir yazar kendi yaşamını net bir biçimde hissetmeyi kaldıramaz. Hissederse sakın kafayla yazması gerekirken öfkeyle yazar.

Sakin kafayla yazması gerekirken öfkeyle yazar. Akıllıca yazması gerekirken budalaca yazar. Yarattığı karakterleri yazacağına kendisini yazar. Kendi yaşantısıyla savaştadır.

– Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda* (1929)

Çinli bakkala yazar olmaya çalışırken araya girmeyi, sesimi yükseltmeyi, sonra daha çok yükseltmeyi, ardından daha da çok yükseltmeyi ve sonra kendi sesimi bularak artık yüksek olmayan sesle konuşmayı öğrendiğimi söylemiştim. Onunla sohbetim beni yeniden gitmek istemediğim yerlere götürmüştü. Mallorca'da bir kar fırtınasından kaçmaya çalışırken bir daha Afrika'ya dönmeyi beklemiyordum. Çinli bakkalın dediği gibi, ben Londra'da yürüyen merdivenlerde hıçkırıklarla ağlarken Afrika bana dönmüştü bile. Ben geçmişini düşünmediğimi düşünsem de geçmiş beni düşünüyordu. Bu gerçekti, çünkü babası çelik işçisi olan Çinli bakkal bana "eskalatörlerin" ya da yürüyen merdivenlerin patentini 1859 yılında Massachusettsli Nathan

Ames'in aldığını, sonra mühendis Jesse Neno'nun geliştirdiğini ve o zamanlar topluma "sonsuz taşıyıcı" olarak tanıtıldığını anlatmıştı.

İskemleyi düzeltip masanın başına oturdum. Bilgisayarımı fişe takabilmek için duvarlarda priz aradım. Masaya en yakın olanı erkeklerin elektrikli tıraş makinaları için yerleştirilmiş, lavabonun üstündeki pek de güven uyandırmayan prizdi.

Mallorca'da o bahar yaşam çok güçken ve ben varılacak neresi vardı bilemezken, birden varmak istediğim yerin o priz olduğunu anladım. Bir yazar için kendine ait bir odadan daha gerekli olan şey bir uzatma kablosu ve Avrupa, Asya ve Afrika prizlerine uygun çeşit çeşit adaptördü.

Yazarın notu: "Varılacak neresi vardı bilemezken" Sylvia Plath'ın "Ay ve Porsuk Ağacı" şiirine göndermedir.

Bilmek İstemediğim Şeyler, George Orwell'in 1946 tarihli *Neden Yazıyorum* adlı denemesine, çağdaş edebiyatın ödüllü yazarlarından Deborah Levy'nin verdiği feminist bir cevap. Levy çıkış noktası olarak Orwell'in yazma nedenlerini alıyor ama apartheid Güney Afrika'sında geçen çocukluğu, İngiltere'ye göçtüğü gençlik yılları ve her şeyi bırakıp İspanya'ya kaçtığı orta yaş krizini ender bir içtenlikle anlatırken bambaşka bir üslup ve bakış açısı yakalıyor.

Metin otobiyografik bir anlatı olsa da cinsiyet rolleri, annelik, göçmenlik gibi kavramlar üzerine düşünürken evrenselleşiyor. Levy kadın yazar olma deneyiminin erkek bir yazarınkinden farkını açıklarken Simone de Beauvoir, Marguerite Duras, Sylvia Plath ve Virginia Woolf gibi öncü feminist yazarları selamlamayı da unutmuyor.

Bilmek İstemediğim Şeyler kendi sesini bulmak ve yüksek sesle konuşmayı öğrenmek üzerine.

"Bir yazarın hayatının en sıradan detaylarının bile edebi bir metinde nasıl güç kazanabileceğini gösteren capcanlı bir anlatı."
New York Times Book Review

EVEREST

www.everestyayinlari.com

[f/everestyayinlari](https://www.facebook.com/everestyayinlari)

[@everestkitap](https://www.instagram.com/everestkitap)

[@everestyayinlari](https://www.instagram.com/everestyayinlari)

